

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
GEOMORPHOLOGY – I

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat diagrams wherever necessary.
 3) Use of stencils is allowed.
 4) All questions carry equal marks.
 5) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative given in the bracket and Fill in the blanks. 07

- 1) Geomorphology is a branch of _____ Geography.
  - a) Human
  - b) Physical
  - c) Economic
  - d) Agriculture
- 2) "Present is key to the Past" was stated by _____.
  - a) King
  - b) Kober
  - c) Hutton
  - d) Dutton
- 3) The boundary between mantle and core is called _____ discontinuity.
  - a) Conrad
  - b) Moho
  - c) Gutenberg
  - d) Lehman
- 4) The term Isostasy was first used by _____.
  - a) King
  - b) Prat
  - c) Hutton
  - d) Dutton
- 5) Division of the earth's interior in SIAL, SIMA, and NIFE was given by _____.
  - a) Suess
  - b) Hutton
  - c) Dutton
  - d) Kober
- 6) The Surface waves of the waves of the earthquakes are called as _____ Waves also
  - a) L
  - b) S
  - c) P
  - d) T
- 7) The term "**Fire ring of Pacific**" is related with _____.
  - a) Vulcanicity
  - b) Mass Movement
  - c) Earthquake
  - d) Peneplanation

B) Fill in the blanks: 07

- 1) _____ is a science which studies the evolution of landforms on the surface of the earth.
- 2) Landscape is Function of Structure, _____ and Time
- 3) A. Holmes put forth the Theory of _____ in 1928.
- 4) SIMA is the mixture of Silica and _____.
- 5) Kober putforth by _____ orogen theory.
- 6) Basic and _____ are the two types of Lavas.
- 7) The Intensity of earthquake is measured in _____ unit.

- Q.2** Describe with the help of diagram the 'Interior Structure of the Earth' **14**
- Q.3** a) Explain the Geosynclinal theory of Kober. **14**
OR
b) Explain the landforms associate with volcanoes with suitable examples.
- Q.4** **Write short answers for the following questions. (Any two)** **14**
a) Principle of uniformitarianism.
b) Explain the view of Pratt's isostasy.
c) Distribution of Volcano in the World.
d) Type of Fold
- Q.5** **Write short Notes. (Any two)** **14**
a) Sial, Sima and Nife
b) Explain the Holmes Convectional current theory.
c) Causes and effects of Earthquakes.
d) Contribution of W. M. Davis in Geomorphic study.

(मराठी रूपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) आवश्यक तेथे आकृत्या काढा.
 3) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 4) प्रश्नांना गुण समान आहेत.
 5) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात

- प्र.1 अ) कंसातील अचुक पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा. 07
1. भूरूपशास्त्र ही -----भूगोलाची शाखा आहे.
 अ) मानवी ब) प्राकृतिक
 क) आर्थिक ड) कृषी
  2. वर्तमान ही भुतकाळाची किल्ली आहे असे -----यांनी सांगितले.
 अ) किंग ब) कोबर
 क) हटन ड) डटन
  3. मध्यावरण व गाभा यांच्यामधील सिमेला -----विलगता म्हणतात.
 अ) कॉनरॅड ब) मोहो
 क) गर्टनबर्ग ड) लेहमन
  4. समस्थायीतत्व हा शब्द प्रथम -----यांनी वापरला.
 अ) किंग ब) प्रॅट
 क) हटन ड) डटन
  5. सयाल, सायमा व निफे हे पृथ्वीच्या अंतरंगाचे विभाग -----यांनी केले.
 अ) स्वेस ब) हटन
 क) डटन ड) कोबर
  6. भूकंपाच्या पृष्ठभागालगतच्या लहरीनां -----लहरी म्हणतात.
 अ) एल ब) एस
 क) पी ड) टी
  7. पॅसिफिकचे अग्नी कंकण ही संज्ञा -----शी संबंधित आहे.
 अ) ज्वालामुखी ब) भूस्खलन
 क) भूकंप ड) समतल मैदानीकरण
- ब) रिकाम्या जागा भरा. 07
1. ----- या शास्त्रामध्ये भूपृष्ठावरील भूविशेषांची उत्क्रांती अभ्यासली जाते.
  2. भूदृश्ये ही संरचना, ----- आणि वेळ यांचे कार्य आहे.
  3. आर्थर होम्स यांनी ----- सिध्दांत 1928 मध्ये मांडला.
  4. सायमा हे सिलिका व ----- या धातूचे मिश्रण आहे.
  5. कोबर यांनी ----- सिध्दांत मांडला.
  6. पातळ व ----- या दोन प्रकारचे लाव्हा आहेत.
  7. भूकंपाची तीव्रता ----- एककात मोजली जाते.
- प्र.2 पृथ्वीच्या अंतरंगाचे आकृतिच्या सहाय्याने वर्णन करा. 14
- प्र.3 अ) कोबरचा भूद्रोणी सिध्दांत स्पष्ट करा. 14
- किंवा
- ब) ज्वालामुखीच्या उद्रेकापासून तयार होणाऱ्या भुमीस्वरूपांचे उदाहरणासह स्पष्टीकरण करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

14

1. समानतावादाचे तत्व.
2. समस्थायिकत्वा बदलची प्रॅटची मते स्पष्ट करा.
3. जागतिक ज्वालामुखीचे वितरण
4. घड्याचे प्रकार

प्र.5 टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

14

1. सियाल, सायमा व निफे
2. होम्सचा अभिसरण प्रकार सिंधदांत स्पष्ट करा.
3. भुकंपाचे कारणे आणि परिणाम
4. भूरूपशास्त्र विकासातील डब्ल्यू, एम डेव्हीस यांचे योगदान सांगा

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
CLIMATOLOGY - I

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) All questions carry equal marks.
 3) Use of map stencils are allowed.
 4) Draw neat diagram wherever necessary.

Q.1 A) Complete the following sentence by choosing correct alternative: 07

- 1) _____ gas accounts for 78.3 percent volume of atmosphere.
  - a) Oxygen
  - b) Nitrogen
  - c) Carbon dioxide
  - d) Helium
- 2) The upper limit of troposphere is called _____.
  - a) Tropopause
  - b) Stratopause
  - c) Ionosphere
  - d) Exosphere
- 3) There are _____ major types of inversion of temperature.
  - a) 3
  - b) 4
  - c) 5
  - d) 6
- 4) _____ pressure belt is called horse latitude.
  - a) Equatorial low
  - b) Subtropical high
  - c) Sub polar low
  - d) Polar high
- 5) Atmospheric instability is caused, when the rate of cooling of rising air is _____ than the normal lapse rate.
  - a) Very high
  - b) High
  - c) Moderate
  - d) Lower
- 6) The extensive tropical cyclones are called Hurricanes in _____.
  - a) U. S. A
  - b) China
  - c) Australia
  - d) Japan
- 7) Fronts are classified into _____ principal types on the basis of characteristic features.
  - a) 4
  - b) 5
  - c) 6
  - d) 7

B) Fill in the blanks. 07

- a) The average height of the troposphere is about 16 kilometers over the _____.
- b) The Earth receives solar energy through the _____ waves.
- c) Foehn winds blow on _____ side of Alps Mountain.
- d) Furious fifties are founds at _____ latitude.
- e) The total weight of moisture content per volume of the air at definite temperature is called _____ humidity.
- f) _____ are the most violent and disastrous of all the storms.
- g) There are _____ stages of life cycle of mid latitude cyclones.

Q.2 Describe various factors affecting the distribution of the temperature. **14**

Q.3 Explain the mechanism of monsoon. **14**

OR

Describe the various types of rainfall.

Q.4 **Answer the following questions in short.** **14**

- a) Explain composition of the atmosphere.
- b) Describe horizontal distribution of temperature.
- c) Explain types of the humidity.
- d) Describe the planetary winds.

Q.5 **Write short notes on any two of the following:** **14**

- a) Types of air masses
- b) Tornadoes
- c) Land breezes and sea breezes
- d) Water spouts

(मराठी रूपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडून खालील वाक्ये पूर्ण करा.

07

- वातावरणाचा 78.3 टक्के भाग ----- वायुने व्यापला आहे.
 अ) ऑक्सिजन ब) नायट्रोजन
 क) कार्बन डायऑक्साइड ड) हेलीयम
- तपाबंराच्या वरच्या सिमेला ----- म्हणतात.
 अ) तपस्तब्धी ब) स्थिततब्धी
 क) आमतांबर ड) बर्हिमंडळ
- तापमानाच्या उलट्या क्रमाचे ---- प्रमुख प्रकार आहेत.
 अ) 3 ब) 4
 क) 5 ड) 6
- दाबाच्या पट्ट्याला अश्वअक्षवृत्त असे म्हणतात.
 अ) विषुवृत्तीय कमी ब) उपोष्ण कटिबंधीय जास्त
 क) उपध्रुवीय कमी ड) ध्रुवीय जास्त
- जेव्हा वर जाणाऱ्या हवेचे थंड होण्याचे प्रमाण हे सामान्य न्हास प्रमाणापेक्षा ----- असते तेव्हा वातावरणामध्ये अस्थिरता निर्माण होते.
 अ) खूप जास्त ब) जास्त
 क) मध्यम ड) कमी
- मध्ये विस्तृत उष्णकाटबंधीय आवर्ताना हरिकेनस् असे म्हणतात.
 अ) यु. एस. ए. ब) चीन
 क) ऑस्ट्रेलिया ड) जपान
- वैशिष्ट्यपूर्ण लक्षणावरून आघाड्यांचे (फ्रॉन्टस्) वर्गीकरण -----प्रमुख प्रकारात केले जाते.
 अ) 4 ब) 5
 क) 6 ड) 7

ब) रिकाम्या जागा भरा.

07

- वर तपाबंराची सरासरी उंची 16 किलो मिटर आहे.
- पृथ्वीला सौरशक्ती ----- लहरीद्वारे मिळते.
- आल्पस पर्वताच्या ----- बाजूवर फोहन वारे वाहतात.
- खवळलेले पन्नास वारे हे ----- अक्षवृत्तांवर आढळतात.
- ठराविक तापमानावर विशिष्ट आकारमानाच्या हवेत सामावलेल्या बाष्पाच्या एकूण वजनाला ----- आर्द्रता म्हणतात.
- सर्व वादळामध्ये ----- ही सर्वात हिंसक व आपत्तीजक असतात.
- मध्य कटिबंधीय आवर्ताच्या जिवनचक्राच्या ----- अवस्था (टप्पे) आहेत.

प्र.2 तापमानाच्या वितरणावर परिणाम करणाऱ्या विविध घटकांचे वर्णन करा.

14

प्र.3 मान्सूनची यंत्रणा (mechanism) स्पष्ट करा.

14

किंवा

पर्जन्याचे विविध प्रकार स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

14

1. वातावरणाचे घटक स्पष्ट करा.
2. तापमानाच्या क्षितीज समांतर वितरणाचे वर्णन करा.
3. आर्द्रतेचे प्रकार स्पष्ट करा.
4. ग्रहीय वाऱ्यांचे वर्णन करा.

प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोन वर टिपा लिहा.

14

1. वायुराशींचे प्रकार
2. टोरनॅडोज (Tornadoes)
3. खारेवारे आणि मतलई वारे
4. जलसुंडा (water spout)

Seat
No.Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
OCEANOGRAPHY & GEOHYDROLOGY

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) All questions carry equal marks.
 3) Figures to the right Indicates full marks.
 4) Use of Maps stencils is allowed.
 5) Draw neat diagram where ever necessary.

Q.1 A) Fill in the blanks by choosing correct alternative given in bracket. 14

- 1) The radiolarian ooze are _____ deposits at the ocean floor.
  - a) Biotic
  - b) Abiotic
  - c) Physical
  - d) Chemical
- 2) Corals are found mainly in the _____ ocean and sea.
  - a) Polar
  - b) Sub-polar
  - c) Tropical
  - d) Temperate
- 3) Maximum salinity is observed in _____.
  - a) Sea of Okhotsk
  - b) Persian gulf
  - c) Mediterranean sea
  - d) Red sea
- 4) Challenger is another name of _____ Trench.
  - a) Tonga
  - b) Mariana
  - c) Nares
  - d) Philippine
- 5) _____ is irregular warm current originates in pacific ocean.
  - a) California
  - b) Peru
  - c) Kuroshio
  - d) EL Nino
- 6) _____ occupies maximum portion of ocean basin.
  - a) Continental Shelves
  - b) Continental Slope
  - c) Ocean plains
  - d) Trenches
- 7) _____ warm current flows over the north-western coast of Europe.
  - a) Gulf stream
  - b) EL Nino
  - c) Mozambik
  - d) Kuroshio
- 8) _____ is science that deals with the character, source and mode of occurrence of underground water
  - a) Geomorphology
  - b) Geohydrology
  - c) Oceanography
  - d) Climatology
- 9) An archipelago is group of _____.
  - a) Ridges
  - b) Islands
  - c) Iceberg
  - d) Corals
- 10) Fin fishes contributes _____ % share of world total catch fishes.
  - a) 80%
  - b) 85%
  - c) 90%
  - d) 95%

13. बेटाभोवती विकसीत झालेल्या प्रवाहाला ---- म्हणतात.
 अ) अँटॉल
 क) फ्रीजींग रीफ
 ब) बॅरियर रिफ
 ड) यांपैकी नाही
14. लॅगुन्स हे ---- शी संबधीत आहेत.
 अ) प्रवाळ बेटे
 क) त्रिभूजप्रदेश
 ब) भरती
 ड) सागरीप्रवाह

- प्र.2 अटलांटिक आणि पॅसीफीक महासागरातील सागरी प्रवाह विशद करा. 14
- प्र.3 अ) भूपृष्ठीय जलाच्या स्रोताचा सविस्तर वृत्तांत द्या. 14
 किंवा
 ब) सागर तळावरील भूरूपाची चर्चा करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) 14
 1. सागर जलाच्या तापमानाच्या वितरणाचा थोडक्यात वृत्तांत द्या.
 2. सागरजलाच्या क्षारतेवर परिणाम करणारे घटक विशद करा.
 3. दक्षिण हिंदी महासागरातील सागरी प्रवाहाची चर्चा करा.
 4. एरिएशन विभाग म्हणजे काय?
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा. 14
 1. उत्तर हिंदी महासागरातील सागरी प्रवाह
 2. समुद्रबुड जमिनीचे महत्व
 3. अँक्वाफरचे प्रकार
 4. प्रवाळ बेटे

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

M.A./M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
HUMAN GEOGRAPHY

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat diagram whenever necessary
 3) Use of stencils is allowed.
 4) All questions carry equal marks.
 5) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative given in the bracket. 07

- 1) _____ defined human geography as the study of changing relationship between the unresting man and unstable earth.
  - a) Ratzel
  - b) Blache
  - c) Miss. Semple
  - d) Humboldt
- 2) _____ has given support to the possibilism concept.
  - a) Humboldt
  - b) Blache
  - c) Ritter
  - d) Miss. Semple
- 3) Skin of mongoloids is _____ colour.
  - a) Black
  - b) Yellow
  - c) Red
  - d) Blue
- 4) _____ is biggest religion in the Europe continent.
  - a) Hinduism
  - b) Islam
  - c) Christianity
  - d) Buddhism
- 5) _____ was put forth by the demographic Transition theory.
  - a) Malthus
  - b) Notestein
  - c) Taylor
  - d) Darwin
- 6) Oxford and Cambridge are _____ centers.
  - a) Tourist
  - b) Educational
  - c) Cultural
  - d) Administrative
- 7) India which rank in terms of Human development index among the countries of the world in 2015.
  - a) 130
  - b) 128
  - c) 127
  - d) 129

B) Fill in the blanks: 07

- 1) _____ was called the Father of Human Geography.
- 2) Caucasoid Race of people's are generally found in _____ continent.
- 3) _____ is holly book of Buddhism religion.
- 4) According to Malthus population increasing by _____ progression.
- 5) In the world of Highly population is _____ in continent.
- 6) _____ has coined the term "Megalopolis"
- 7) State the Full Form of H.D.I. is _____

- Q.2** Explain concept of 'Environmental determinism' in detail. **14**
- Q.3** a) Explain Malthus theory of population growth in detail. **14**
OR
b) Analysis with example the functions of Urban settlement.
- Q.4** **Answer the following Question in short (any two)** **14**
a) Explain the nature and scope of Human Geography.
b) State the types of world major Human Race.
c) Hinduism Religion
d) Explain the world population distribution.
- Q.5** **Write short notes on any two of the following.** **14**
a) Possibilism
b) Types of Urban settlement
c) Indicator's of Human Development Index
d) Population-Resource Relationship

(मराठी रूपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवाणगी आहे.
 5) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

- प्र.1 अ) कंसातील अचूक पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा. 07
1. मानवी भूगोल म्हणजे अस्थिर पृथ्वी व कृतीशील मानव यांच्यामधील बदलत्या संबंधाचा अभ्यास होय अशी व्याख्या — यांनी लिहिली आहे.
 अ) रॅटझोल ब) ब्लाश
 क) कु. सेम्पल ड) हॅम्बोल्ट
  2. — हे संभववाद विचार सरणीचे प्रवर्तक आहेत.
 अ) हॅम्बोल्ट ब) ब्लाश
 क) रिटर ड) कु. सेम्पल
  3. मंगोलॉइडच्या त्वचेचा वर्ण— असतो.
 अ) काळा ब) पिवळा
 क) लाल ड) निळा
  4. — हा युरोप खंडातील सर्वात मोठा धर्म आहे.
 अ) हिंदू ब) इस्लाम
 क) ख्रिश्चन ड) बौध्द
  5. — यांनी लोकसंख्या संक्रमण सिध्दांत मांडला.
 अ) माल्थस ब) नॉटेस्टाईन
 क) टेलर ड) डार्वीन
  6. ऑक्सफर्ड व केंब्रिज ही शहरे — स्थाने आहेत.
 अ) पर्यटन ब) शैक्षणिक
 क) सांस्कृतिक ड) प्रशासकीय
  7. भारताचा 2015 मध्ये मानव विकास निर्देशांकाच्या संदर्भातून जगातील विविध देशांच्या क्रमवारीत कोणता क्रमांक आहे.
 अ) 130 ब) 128
 क) 127 ड) 129
- ब) रिकाम्या जागा भरा. 07
1. — यांना मानवी भूगोलाचे जनक म्हणतात.
  2. कॉकेसाईड वंशाचे लोक प्रामुख्याने — खंडात आढळतात.
  3. — हा बौध्द धर्माचा पवित्र ग्रंथ आहे.
  4. माल्थसच्या मते, लोकसंख्याची वाढ — श्रेणीने होते.
  5. जगामध्ये — या खंडात सवार्धिक लोकसंख्या आहे.
  6. "मेगॅलोपोलीस" ही संज्ञा — यांनी मांडली.
  7. H.D.I. चे विस्तारित रूप — हे आहे.
- प्र.2 'पर्यावरण निश्चयवाद' ही संकल्पना सविस्तर स्पष्ट करा. 14
- प्र.3 अ) माल्थसचा लोकसंख्या वाढीचा सिध्दांत स्पष्ट करा. 14
- किंवा
- ब) नागरी वसाहतीची कार्ये सोदाहरणसहित स्पष्ट करा.
- प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 14
1. मानवी भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
  2. जागतिक प्रमुख मानवी वंशाचे प्रकार लिहा.
  3. हिंदू धर्म
  4. लोकसंख्येचे जागतिक वितरण स्पष्ट करा.

प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

1. संभववाद
2. नागरी वसाहतीचे प्रकार
3. मानव विकास निर्देशांकाचे निर्देशक
4. लोकसंख्या- साधनसंपत्ती सहसंबंध

Seat No.	
-------------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - I) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
ECONOMIC GEOGRAPHY

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Figures to the right indicate full marks.
 3) Neat diagrams must be drawn wherever necessary.
 4) Use of map stencils is allowed.

Q.1 A) Choose the correct alternative given in the bracket. 07

- 1) _____producer might be labeled as the white collar worker.

a) Primary	b) Secondary
c) Tertiary	d) Quaternary
- 2) Alfred Weber was _____Geographer.

a) America	b) Roman
c) German	d) Indian
- 3) _____is the leading producer of petroleum.

a) USA	b) Japan
c) India	d) Iran
- 4) OPEC is involved in _____trade.

a) Coal	b) Petroleum
c) Iron-ore	d) Gold
- 5) In 1976 _____wrote a book entitled 'economic geography'.

a) Alexander	b) Berry
c) Johnson	d) Robinson
- 6) _____geography is an intellectual interest of the study of geographical facts in relation to economy and commerce.

a) Economic	b) Historical
c) Political	d) Social
- 7) _____are a non-renewable resource.

a) Crops	b) Plants
c) Birds	d) Soil

B) Fill in the blanks: 07

- 1) _____is known as a founder of economic geography.
- 2) _____is the lowest quality of coal.
- 3) WTO stands for _____.
- 4) Profit maximization principle applied by_____.
- 5) Lumbering is a _____type of economic activity.
- 6) OPEC was established in the year _____.
- 7) Industrial location theory based on least cost is put forward/Propounded by_____

- Q.2** What is economic geography? Explain nature and scope of Economic Geography. **14**
- Q.3** a) Discuss the theory of industrial location by Alfred Weber. **14**
OR
b) Explain in detail about Ullman's tried theory.
- Q.4** **Answer the following Question in short (any two)** **14**
a) Discuss in detail the approaches in Economic Geography.
b) Give a brief account of natural oil (petroleum) distribution in India.
c) Explain the objective of GAAT
d) Discuss in brief renewable and non-renewable recourse.
- Q.5** **Write short notes on any two of the following.** **14**
a) Characteristics of Primary activity
b) Types of Coal
c) Concept of Interdependence
d) European Economic Community

(मराठी रूपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.
 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवाणगी आहे.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा. 07

- आर्थिक क्रियामध्ये कार्य करणारे कामगार पांढरा रंग कॉलरने ओळखले जातात.
 अ) प्राथमिक ब) द्वितीय
 क) तृतीय ड) चतुर्थ
- अल्फ्रेड वेबर हे -----देशाचे भूगोलतज्ञ होते.
 अ) अमेरिकन ब) रोमन
 क) जर्मन ड) भारत
- खनिजतेल उत्पादनामध्ये -----चा प्रथम क्रमांक आहे.
 अ) यु.एस.ए. ब) जपान
 क) भारत ड) इराण
- ओपेक ही संघटना -----चा व्यापार करते.
 अ) कोळसा ब) खनिजतेल
 क) लोहखनिज ड) सोने
- 1976 मध्ये "आर्थिक भूगोल" हे पुस्तक -----यांनी लिहिले.
 अ) अँलेक्झंडर ब) बेरी
 क) जॉन्सन ड) रॉबिन्सन
- अर्थ व व्यापार यांच्या संबंधात भौगोलिक घटकांचा बौद्धिक दृष्टिकोनातून केलेला अभ्यास म्हणजे -----भूगोल होय.
 अ) आर्थिक ब) ऐतिहासिक
 क) राजकिय ड) समाजिक
- ही पुनःनिर्मिती न करता येणारी साधन संपत्ती आहे.
 अ) पिके ब) वनस्पती
 क) पक्षी ड) मृदा

ब) रिकाम्या जागा भरा. 07

- यांना आर्थिक भूगोलाचे जनक म्हणतात.
- हा दगडी कोळसा निकृष्ट प्रतीचा समजला जातो.
- डब्ल्यू.टी.ओ. चे विस्तारित रूप -----असे आहे.
- कमाल नफा तत्व -----यांनी मांडला.
- लाकूडतोड हा -----प्रकाराचा आर्थिक व्यवसाय आहे.
- ओपेकची स्थापना -----मध्ये झाली.
- चा उद्योगधंद्याच्या स्थानिकरणाचा सिध्दांत न्यूनतम खर्चावर आधारित आहे.

प्र.2 आर्थिक भूगोल म्हणजे काय? आर्थिक भूगोलाचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा. 14

प्र.3 अ) अल्फ्रेड वेबर यांच्या उद्योगधंद्याच्या स्थानिकरणाच्या सिध्दांताची चर्चा करा. 14

किंवा

ब) उल्मनचा अभिक्षेत्रीय सिध्दांताचे सविस्तर स्पष्टीकरण द्या.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) 14

- आर्थिक भूगोलातील दृष्टिकोणाचे (अभ्यास पध्दती) सविस्तर वर्णन करा.
- भारतातील खनिजतेल वितरणाचा थोडक्यात वृतांत द्या.
- गॅटची उदिष्टे विशद करा.
- पुनःनिर्मित व पुनःनिर्मित न होणाऱ्या साधन संपत्तीची थोडक्यात चर्चा करा.

प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

1. प्राथमिक आर्थिक क्रियाची वैशिष्ट्ये
2. कोळसाचे प्रकार
3. परस्परावलंबित्व संकल्पना स्पष्ट करा.
4. युरोपचा आर्थिक समुदाय

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
GEOMORPHOLOGY – II

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat diagrams wherever necessary.
 3) Use of stencils is allowed.
 4) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative given in the bracket. 07

- 1) The Pacific Ocean occupies almost _____ part of the entire surface.
  - a) 1/4
  - b) 1/3
  - c) 1/2
  - d) 1/8
- 2) The Jig saw fit means the similarities between the coastlines and joining together of _____.
  - a) Australia and Asia
  - b) Africa and South America
  - c) N. America and Asia
  - d) Greenland & Asia
- 3) When two plates parallel pass one another are called as _____ plate margins.
  - a) Constructive
  - b) Conservative
  - c) Destructive
  - d) Vertical
- 4) Drumlins are associates with _____ topography.
  - a) Aeolian
  - b) Glacier
  - c) River
  - d) Karst
- 5) Slope replacement theory was put forwarded by _____.
  - a) Davis
  - b) King
  - c) Penck
  - d) Wegner
- 6) Landslides are a geomorphic hazard always occurs in _____ season.
  - a) Summer
  - b) Rainy
  - c) Cold
  - d) Drought
- 7) _____ Landform is formed by erosional work of wind.
  - a) Mushroom Rock
  - b) Sand dunes
  - c) Barkhan
  - d) 'V' shaped Valley

B) Fill in the blanks: 07

- 1) The Gondwana land was disrupted during _____ period.
- 2) _____ was an American scholar who gave concept of cycle of erosion.
- 3) The concept of slope development was presented by A. Wood in the year of _____.
- 4) Pot Holes are formed erosional work of _____.
- 5) Geomorphic _____ is an event in the natural environment causing harm to people.
- 6) About _____ percent of the total surface area of the earth is covered by water.
- 7) Tsunami is a Natural hazard occurs in _____ region.

- Q.2** Explain the Wegner's Continental drift theory. **14**
- Q.3** a) Describe the Concept of A. Wood about Slope development. **14**
- OR**
- b) Describe the landforms created due to erosional and deposition work of Wind (Aeolian).
- Q.4** **Write Short answers for the following questions. (Any Two)** **14**
- a) Discuss the Plate Tectonic Theory.
- b) Discuss the view of Davis about Slope development.
- c) Explain the landforms created due to erosional work of River.
- d) Explain the Concept of Applied Geomorphology.
- Q.5** **Write short notes on any two of the following.** **14**
- a) Depositional Landforms of Sea-Waves.
- b) Distribution of continent and ocean basin.
- c) Recent Trends in Geomorphology.
- d) Geomorphic Hazards.

(मराठी रूपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.
 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवाणगी आहे.
 4) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 5) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवितात.

प्र.1 अ) कंसातील अचुक पर्याय निवडून रिकाम्या जागा करा. 07

1. पॅसिफिक महासागराने पृथ्वीचा -----पृष्ठभाग व्यापला आहे.
 अ) 1/4 ब) 1/3
 क) 1/2 ड) 1/8
2. जीग सॉ. फीट म्हणजे -----किनारपट्टीतील समानता व एकत्र जोडणे होय.
 अ) ऑस्ट्रेलिया व आशिया ब) आफ्रिका व दक्षिण अमेरिका
 क) उत्तर अमेरिका व आशिया ड) ग्रीनलॅन्ड व आशिया
3. जेव्हा दोन भूसंच एकमेकांशी समांतरपणे सरकतात तेव्हा त्यास ----सिमा असे म्हणतात.
 अ) रचनात्मक ब) संधारक
 क) संहारक ड) उभी
4. हिमोढगिरी हा भूआकार -----शी संबंधीत आहे.
 अ) वारा ब) हिमनदी
 क) नदी ड) कार्स्ट
5. उतार बदलाचा (स्लोप रिप्लेसमेंट) सिध्दात -----यांनी मांडला.
 अ) डेव्हिस ब) किंग
 क) पेंक ड) वेगनर
6. भूमीपात ही भूमी स्वरूपीय आपत्ती नेहमी -----ऋतुन होते.
 अ) उन्हाळा ब) पावसाळा
 क) हिवाळा ड) दुष्काळ
7. वाऱ्याच्या खनन कार्यामुळे -----हा भूआकार निर्माण होते.
 अ) भूछत्र खडक ब) वालुकागिरी
 क) बारखन व्ही ड) आकाराची दरी

ब) रिकाम्या जागा भरा. 07

1. गोंडवाना भूखंडाचे -----कालखंडात विभाजन झाले.
2. -----अमेरिकन तज्ञाने अपक्षय चक्राची संकल्पना मांडली.
3. अल्फ्रेड वूड यांनी -----मध्ये उतार विकास प्रक्रियेची संकल्पना मांडली.
4. रांजण खळगे हे भूमीस्वरूप -----खनन कार्यामुळे निर्माण होतात.
5. भूरूपीय -----ही नैसर्गिक पर्यावरणतील घटना मानवाला हानिकारक ठरते.
6. पृथ्वी पृष्ठभागाचा -----टक्के भाग पाण्याने व्यापलेला आहे.
7. त्सुनामी ही नैसर्गिक आपत्ती -----च्या प्रदेशात आढळते.

प्र.2 वेगनरचा भूखंडवहन सिध्दांत स्पष्ट करा. 14

प्र.3 अ) ए. वूड यांचे उतार विकाससंबंधीचे विचार स्पष्ट करा. 14

किंवा

ब) वाऱ्याच्या खनन व संचयन कार्यामुळे निर्माण होणाऱ्या भूरूपांचे वर्णन करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) 14

1. भूमंच विवर्तनिका सिध्दांतावर चर्चा करा.
2. उतार विकासविषयी डेव्हिस यांच्या विचारावर चर्चा करा.
3. नदीच्या खनन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूमी स्वरूपे स्पष्ट करा.
4. उपयोजित भुरूपशास्त्र ही संकल्पना स्पष्ट करा.

प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

1. सागरी लाटांच्या संचयन कार्यामुळे निर्माण होणारी भूमीस्वरूपे.
2. भुखंड व महासागर यांचे वितरण.
3. भूरूप शास्त्राचा आधुनिक कल.
4. भूरूपीय आपत्ती.

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
CLIMATOLOGY - II

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Draw neat labelled diagrams and maps wherever necessary.
 3) Use of Maps stencils is allowed.
 4) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given below. 07

- 1) Koeppen used 'AW' letter symbol to denote _____ climate.
  - a) Monsoon
  - b) Savanna
  - c) Hot deserts
  - d) Cold deserts
- 2) The two most important elements that are used to develop a climatic classification are _____.
  - a) Max. and Min. Temperature
  - b) Temperature and humidity
  - c) Temperature and precipitation
  - d) Temperature and condensation
- 3) High polar climate region has _____.
  - a) Rainy winter and Dry summer
  - b) Rainy summer and before winter snow precipitation
  - c) Dry winter and Rainy summer
  - d) Dry summer and Rainy winter
- 4) The African savannas are called as the _____ paradise for the larger tropical mammals.
  - a) Zoological
  - b) Geological
  - c) Biological
  - d) Physical
- 5) Physiological climatology is deals with the function of _____.
  - a) Human health
  - b) Human body
  - c) Human comforts
  - d) Human Energy
- 6) One Clo unit clothing is required for drop of _____⁰c temperature.
  - a) 12
  - b) 9
  - c) 5
  - d) 10
- 7) Paleoclimatology is the study of climate of _____.
  - a) Human body
  - b) Plants
  - c) Past
  - d) Human health

B) Answer the following Questions is one sentence only. 07

- 1) Which climate region is characterized by winter trade wind?
- 2) Thornthwaite as a climatologist developed by which the concept of balance?
- 3) Which country uses palmer drought index for the classification of intensity of droughts?

- 4) The world is divided into how many clothing zone?
- 5) State the range of temperature for desirable human comfort?
- 6) What do you mean by Urban Heat Island?
- 7) In how many main periods, the global paleoclimatic calendar is divided?

Q.2 Explain in detail W. Koeppen climatic classification. **14**

Q.3 a) Describe the Agroclimatic region of India by the planning commission of India. **14**

OR

b) Define paleoclimatology and describe the climatic change during the geological past.

Q.4 Answer the following Question in short. (Any two) **14**

- a) Explain the different types of drought.
- b) Thornthwaite's 1948th climatic classification.
- c) The causes and effect of Air pollution.
- d) What is Agroclimatology? Describe climate factors affecting on agriculture.

Q.5 Write short notes on any two of the following. **14**

- a) Global warming
- b) Human Health and Comfort
- c) Irrigation scheduling
- d) Recent climatic changes

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

14

1. दुष्काळाचे विविध प्रकार विषद करा.
2. थॉर्नथ्वेटचे 1948 चे हवामानाचे वर्गीकरण.
3. हवा प्रदुषणाचे कारणे व परिणाम.
4. कृषी हवामानशास्त्र म्हणजे काय? कृषीवर परिणाम करणारे हवामान घटक सांगा.

प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

14

1. जागतिक तापमान वाढ
2. मानवी आरोग्य आणि समाधान
3. जलसिंचन वेळापत्रक
4. अलीकडच्या काळातील हवामान बदला.

- Q.2** Critically examine the Malthus Theory of population growth. **14**
- Q.3** a) Explain the physical factors affecting distribution of world population. **14**
- OR**
- b) Describe nature, scope & content of population geography.
- Q.4** **Answer the following questions. (Any two)** **14**
- a) Explain in brief stages of demographic transition Theory.
- b) Discuss the factors affecting the fertility.
- c) Give an account of population problems in India.
- d) Explain in brief significance of population Geography.
- Q.5** **Write short notes on any two of the following.** **14**
- a) Mortality
- b) Population composition
- c) Family welfare programme
- d) Growth of Indian population

- प्र.4** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन) **14**
1. लोकसंख्या संक्रमण सिध्दांताच्या अवस्था विशद करा.
  2. जणनावर परिणाम करणाऱ्या घटकाची चर्चा करा.
  3. भारतातील लोकसंख्येच्या समस्याचा वृत्तांत द्या.
  4. लोकसंख्या भूगोलाचे महत्त्व विशद करा.
- प्र.5** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा. **14**
1. मर्त्यता
  2. लोकसंख्येची संरचना
  3. कुटुंब कल्याण योजना
  4. भारताची लोकसंख्या वाढ.

Seat No.	
-------------	--

M.A./M.Sc. (Semester - II) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
GEOGRAPHY OF HEALTH

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Use of stencils is allowed.
 3) Figures to the right indicate full marks.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Choose the correct and rewrite. 07

- 1) Health geography provides a spatial understanding of _____ health.
 a) Population   b) Animals   c) Man
- 2) The study of _____ is really the study of man and his environment.
 a) Etiology   b) Malnutrition   c) Diseases
- 3) Tuberculosis is an _____ born disease.
 a) Water   b) Air   c) Soil
- 4) The high intensity of sound may damage the _____.
 a) Ear   b) Nose   c) Brain
- 5) Destruction of ozone layer results in to _____ cancer.
 a) Blood   b) Skin   c) Brain
- 6) Malaria and Dengue are _____ borne diseases.
 a) Mosquito   b) Bacteria   c) Virus
- 7) Typhoid is mainly caused by contamination of _____.
 a) Air   b) Soil   c) Water

B) Fill in the blanks: 07

- 1) _____ is a famous social worker for leprosy patient.
- 2) Iron deficiency results in to _____.
- 3) Yellow fever is mainly noted in _____.
- 4) Ecology is usually considered a branch of _____.
- 5) People in village severally prefer the _____ method of treatment than to a hospital.
- 6) Health geography is a sub discipline branch of _____ geography.
- 7) The environment of man divided in to _____ components.

Q.2 Explain the economic factors affecting on human health. 14**Q.3 a) Describe the WHO's classification of diseases. 14****OR****b) Discuss the nature and development of geography of health.****Q.4 Write short answer on any two of the following. 14**

- a) Effects of pollution on Health
- b) The communicable disease
- c) Causes of malnutrition in India
- d) Poverty and under nutrition

Q.5 Write short answer on any two of the following.

- a) Ecology of cholera.
- b) Social customs and AIDS
- c) Effects of malnutrition's
- d) Social factor affecting on human health

- Q.2** Explain physical determinates (physical factors) of Agriculture development. **14**
- Q.3** a) Explain Jonasson's model of Agricultural landuse in detail. **14**
- OR**
- b) Explain the causes of Hunger in detail.
- Q.4** **Answer the following question in short. (Any two)** **14**
- a) Describe scope of Agriculture Geography.
- b) Describe the African gene centre of Agriculture.
- c) Explain economic and technological determinants of Agriculture.
- d) Explain concept of crop combination and diversification.
- Q.5** **Write short notes on any two of the following.** **14**
- a) Ecological implications of green revolution.
- b) Nature of Agriculture Geography.
- c) Location distribution and characteristics of Intensive farming.
- d) Von Thunen's model of Agricultural landuse.

(मराठी रूपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवाणगी आहे.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा.

- प्र.1 अ) अचुक पर्याय निवडून खालील वाक्य पूर्ण करा. 07
1. कृषी भूगोलचा पहिला ग्रंथ ---- यांनी लिहला आहे.
 अ) अर्थर यंग ब) हिलमन
 क) हम्बोल्ट ड) व्हॉन थ्युनेन
  2. कृषी भूगोलाच्या अभ्यासाठी प्रादेशिक दृष्टीकोणाचे जोरदार समर्थन ---- यांनी केले.
 अ) शफी ब) हिलमन
 क) व्हॉन थ्युनेन ड) बारकर
  3. मृदेचा सामू ---- च्या खाली असेल तर ती मृदा आम्लधर्मी असते.
 अ) 10 ब) 9
 क) 8 ड) 7
  4. जास्त जमीनधारणा व कमी मजूर यामुळे ---- शेतीमध्ये यांत्रिकीकरण मोठ्या प्रमाणात झाले आहे.
 अ) विस्तृत ब) सखोल
 क) मिश्र ड) व्यापारी
  5. ---- यांनी शेती उत्पादकता ठरविण्यासाठी दर्जात्मक सहगुणक तंत्र 1939 मध्ये विकासीत केले.
 अ) हिलमन ब) व्हॉन थ्युनेन
 क) जॉनसन ड) कॅडाल
  6. ---- यांच्या प्रतिकृती मध्ये (मॉडेल) वाहतूक किंमत हा उत्प्रेरक घटक आहे.
 अ) व्हॉन थ्युनेन ब) हिलमन
 क) अर्थर यंग ड) भाटीया
  7. ---- देशात 1950 मध्ये गव्हाचा नवीन वाण सर्वप्रथम तयार करण्यात आला.
 अ) इंग्लंड ब) जर्मनी
 क) मेक्सिको ड) फ्रांस
- ब) रिकाम्या जागा भरा. 07
1. कृषी भूगोल ही ---- भूगोलची उपशाखा आहे.
  2. ---- यांनी 1930 मध्ये ऑस्ट्रेलियाचे कृषी विभाग (प्रदेश) रेखाटले.
  3. कोको, कॉफी, रबर इत्यादीसारख्या उष्णकटिबंधीय पिकांना वर्षभर ---- तापमान लागते.
  4. मध्य अमेरिका व मेक्सिको मध्ये स्थानांतरित शेतीला ---- म्हणतात.
  5. ---- या स्वेडीश भूगोलकाराने व्हॉन थ्युनेन यांच्या शेती भूमी उपयोजन प्रतिकृतीमध्ये सुधारणा केली.
  6. डोई यांनी वेवर यांच्या पीक ---- तंत्रामध्ये सुधारणा केली.
  7. एच. वाय. व्ही. (H.Y.V) हे ---- शी संबंधित आहे.
- प्र.2 शेती विकासाचे प्राकृतिक नियंत्रण (प्राकृतीक घटक) स्पष्ट करा. 14
- प्र.3 अ) जॉनसन यांची शेती भूमीउपयोजन प्रतिकृती (मॉडेल) सविस्तरपणे स्पष्ट करा. 14
- किंवा
- ब) उपासमारीची कारणे सविस्तरपणे स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)

14

1. कृषी भूगोलच्या व्याप्तीचे वर्णन करा.
2. आफ्रिका शेतीउगम केंद्राचे वर्णन करा.
3. शेतीचे आर्थिक व तांत्रिक नियंत्रण स्पष्ट करा.
4. पिक संयोग व पिक विविधता संकल्पना.

प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

14

1. हरित क्रांतीचे पर्यावरण परिणाम.
2. कृषी भूगोलचे स्वरूप.
3. सखोल शेतीचे स्थान, वितरण आणि वैशिष्ट्ये.
4. व्हॉन थ्युनेन यांची शेती भूमी उपयोग प्रतिकृती.

Seat No.	
-------------	--

**M.A./M.Sc. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography**

SETTLEMENT GEOGRAPHY

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Draw neat and labeled diagrams and maps wherever necessary.
3) Use of Maps stencils is allowed.
4) All questions Carry equal marks.

Q.1 A) Complete the following sentences by choosing correct alternative. 07

- 1) The book entitled 'Nature of settlement geography' is written by _____
a) G. Taylor   b) Jordan
c) F.S. Hudson   d) Burges
- 2) The origin of urban centers has been traced to about _____ B.C.
a) 1000   b) 3000
c) 5000   d) 7000
- 3) _____ types of settlement are common in arid Zones.
a) Liner   b) Dispersed
c) Nucleated   d) None of these
- 4) _____ types of economic activities are largely found in rural settlement.
a) Primary   b) Secondary
c) Tertiary   d) Quaternary
- 5) The present urbanization is largely the product of _____ revolution.
a) Green   b) Industrial
c) Urban   d) None of the above
- 6) The sector Theory was developed by _____.
a) Burges   b) Jordan
c) Homer Hoyt   d) Harris Ulman
- 7) The _____ central place hierarchy is based on traffic optimizing principle.
a) K-3   b) K-4
c) K-5   d) K-7

B) Complete the following sentences. 07

- 1) _____ geography is the sub field of human geography.
- 2) Impact of Indus valley culture is visible up to _____ in the east.
- 3) The site and situation both positive and _____ aspects.
- 4) The multinuclei theory model developed by _____
- 5) _____ wall houses area common in forest.
- 6) Macca and Madina are the _____ centers in Saudi Arabia.
- 7) _____ coined the term city rich and city poor sector in central place theory.

- Q.2** Analysis with example the functional classification of town. **14**
- Q.3** a) Explain rural settlement and gives its types and pattern. **14**
- OR**
- b) Define settlement geography and explain the nature and scope.
- Q.4** **Write short answer on any two of the following** **14**
- a) Discuss the evolution and growth of human settlement.
- b) Explain house types based on building material.
- c) Explain the concept of primary city.
- d) Explain the functional classification of rural settlement.
- Q.5** **Write short notes on any two of the following.** **14**
- a) The concentric Zone theory
- b) Significance of settlement geography
- c) Human settlement and environment
- d) Nature of Urban geography

- प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)** **14**
1. मानवी वसाहतीचा उगम व विकास यावर चर्चा करा.
  2. बांधकाम साहित्यावरून घरांचे प्रकार स्पष्ट करा.
  3. सर्वश्रेष्ठ शहराची संकल्पना स्पष्ट करा.
  4. ग्रामीण वसाहतीचे कार्यानुसार वर्गीकरण स्पष्ट करा.
- प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.** **14**
1. समकेंद्रीय कटिबंध सिध्दांत
  2. वसाहत भूगोलाचे महत्व
  3. मानवी वसाहत आणि पर्यावरण
  4. नागरी भूगोलाचे स्वरूप

Seat No.	
-----------------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - III) (New) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
BIOGEOGRAPHY

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Use of Maps stencils is allowed.
 3) Figures to the right indicate full marks.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Choose the correct and rewrite. 07

- 1) Biogeography studies the all _____ of the earth surface.
  - a) Living organism
  - b) Man
  - c) Animal
  - d) Plant
- 2) The Zoo geographical region also known as _____ regions
  - a) Faunal
  - b) Floral
  - c) Natural
  - d) Physical
- 3) Biodiversity is essential for _____ ecological processes
  - a) Conserving
  - b) Disturbing
  - c) Distributing
  - d) Preserving
- 4) Grass-rabbit-snake-eagle as an example of _____
  - a) Food web
  - b) Ecosystem
  - c) Biosphere
  - d) Food chain
- 5) The increasing number of automobiles has become a cause of _____ pollution
  - a) Air
  - b) Land
  - c) Soil
  - d) Water
- 6) 'Savanna' Grassland of _____ were known as 'Hunters Paradise'
  - a) Asia
  - b) Europe
  - c) Africa
  - d) Australia
- 7) The term Ecosystem was firstly used by _____
  - a) Wegner
  - b) Anderson
  - c) Tansley
  - d) Haggert

B) Fill in the blanks: 07

- 1) Phytogeography is a branch of _____
- 2) 'Kaziranga' National Park is located is _____
- 3) There are _____ hotspots of biodiversity in India.
- 4) _____ is the soil studies science.
- 5) Plant and animals are _____ with the help of 'Tiger Project' in India.
- 6) The book entitled 'The Origin of Species' is authored by _____
- 7) Marin ecosystem represents a _____ and stable ecosystem.

- Q.2** Define biogeography and explain its nature and scope **14**
- Q.3** a) What are the ecosystems? Describe the functions of ecosystem. **14**
- OR**
- b) Explain causes and effects migration of animals
- Q.4** **Write short answer on any two of the following** **14**
- a) Effects of migration
- b) Dispersal of plants
- c) Paleorecoeds of climate change
- d) Energy pyramid
- Q.5** **Write short notes on any two of the following.** **14**
- a) Describe 'Desert biome'
- b) Legal protection to plants and animals
- c) National forest policy in India
- d) Conservation of biotic resources

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

14

1. स्थलांतराचे परिणाम
2. वनस्पतीचे प्रसारण
3. हवामान बदलाचे प्रागैतिहासिक नोंदी
4. ऊर्जा मनोरा

प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

14

1. वाळवंटी जैविक प्रदेशाचे वर्णन
2. प्राणि व वनस्पती संरक्षण कायदा
3. भारतातील जंगल विषयक राष्ट्रीय धोरण
4. जैविक स्रोतांचे संवर्धन

Seat
No.Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
BIOGEOGRAPHY

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Use of Maps stencils is allowed.
 3) Figures to the right indicate full marks.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Choose the correct and rewrite.**07**

- 1) Biogeography studies the all _____ of the earth surface.
  - a) Living organism
  - b) Man
  - c) Animal
  - d) Plant
- 2) The Zoo geographical region also known as _____ regions
  - a) Faunal
  - b) Floral
  - c) Natural
  - d) Physical
- 3) Biodiversity is essential for _____ ecological processes
  - a) Conserving
  - b) Disturbing
  - c) Distributing
  - d) Preserving
- 4) Grass-rabbit-snake-eagle as an example of _____
  - a) Food web
  - b) Ecosystem
  - c) Biosphere
  - d) Food chain
- 5) The increasing number of automobiles has become a cause of _____ pollution
  - a) Air
  - b) Land
  - c) Soil
  - d) Water
- 6) 'Savanna' Grassland of _____ were known as 'Hunters Paradise'
  - a) Asia
  - b) Europe
  - c) Africa
  - d) Australia
- 7) The term Ecosystem was firstly used by _____
  - a) Wegner
  - b) Anderson
  - c) Tansley
  - d) Haggert

B) Fill in the blanks:**07**

- 1) Phytogeography is a branch of _____
- 2) 'Kaziranga' National Park is located is _____
- 3) There are _____ hotspots of biodiversity in India.
- 4) _____ is the soil studies science.
- 5) Plant and animals are _____ with the help of 'Tiger Project' in India.
- 6) The book entitled 'The Origin of Species' is authored by _____
- 7) Marin ecosystem represents a _____ and stable ecosystem.

- Q.2** Define biogeography and explain its nature and scope **14**
- Q.3** a) What are the ecosystems? Describe the functions of ecosystem. **14**
- OR**
- b) Explain causes and effects migration of animals
- Q.4** **Write short answer on any two of the following** **14**
- a) Effects of migration
- b) Dispersal of plants
- c) Paleorecoeds of climate change
- d) Energy pyramid
- Q.5** **Write short notes on any two of the following.** **14**
- a) Describe 'Desert biome'
- b) Legal protection to plants and animals
- c) National forest policy in India
- d) Conservation of biotic resources

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

14

1. स्थलांतराचे परिणाम
2. वनस्पतीचे प्रसारण
3. हवामान बदलाचे प्रागैतिहासिक नोंदी
4. ऊर्जा मनोरा

प्र.5 खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा.

14

1. वाळवंटी जैविक प्रदेशाचे वर्णन
2. प्राणि व वनस्पती संरक्षण कायदा
3. भारतातील जंगल विषयक राष्ट्रीय धोरण
4. जैविक स्रोतांचे संवर्धन

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - III) (Old) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018

Geography
CULTURAL GEOGRAPHY

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks
3) Use of stencils is allowed.
4) Draw neat diagrams wherever necessary
5) Figures to the right indicate full marks.

Q.1 A) Choose the correct alternative given in the bracket. 07

- 1) _____ is a modern branch of Human Geography.
  - a) Economic Geography
  - b) Oceanography
  - c) Cultural Geography
  - d) Industrial Geography
- 2) _____ is holly book of Muslim religion.
  - a) Mahabharat
  - b) Bible
  - c) Ramayan
  - d) Kuran
- 3) _____ are inhabitants of Tundra region.
  - a) Bushmen
  - b) Eskimo
  - c) Pigme
  - d) Naga
- 4) The world cultural region is divided into _____ region.
  - a) 8
  - b) 10
  - c) 11
  - d) 13
- 5) _____ are mainly hunting occupation of tribal community.
  - a) Pigme
  - b) Bushmen
  - c) Toda
  - d) Masai
- 6) _____ economic activities provides agriculture and Fishers occupation
  - a) Tertiary
  - b) Secondary
  - c) Quaternary
  - d) Primary
- 7) _____ is biggest religion in the world.
  - a) Hindu
  - b) Christian
  - c) Jain
  - d) Sikh

B) Fill in the blanks 07

- 1) _____ and _____ are types of culture.
- 2) _____ is Dravidian Language.
- 3) The 'stop and go' determinism was put forth by _____.
- 4) _____ are inhabitants of Nilgiri region in India.
- 5) Sikhs population is more concentrated in _____ state of India.
- 6) Intellectual and personal services are _____ economic activity.
- 7) _____ and _____ are holly books of Hindu.

Q.2 What is cultural Geography? Comment on its nature and evolution in brief. 14

- Q.3** Describe in detailed on world cultural realms. 14
- OR**
- What is religion? Classify religion in various manners.
- Q.4 Write answers in brief. (Any two)** 14
- a) Describe components of culture.
  - b) Importance of Cultural Geography.
  - c) Write concept of Cultural Hearth
  - d) Explain distribution of Languages of India
- Q.5 Write short notes on. (Any two)** 14
- a) Scope of cultural Geography
  - b) Race
  - c) Bushmen
  - d) Cultural diffusion

(मराठी रूपांतर)

सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.

- 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.
- 3) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा.
- 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.
- 5) सर्व प्रश्नांना गुण समान आहेत.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडा व उत्तरे लिहा:

07

1. ——— ही आधुनिक मानवी भूगोलाची शाखा आहे.
अ) आर्थिक भूगोल
क) सांस्कृतिक भूगोल
ब) सागरशास्त्र
ड) औद्योगिक भूगोल
2. ——— हे मुस्लीम धर्माचे पवित्र ग्रंथ आहे.
अ) महाभारत
क) रामायण
ब) बायबल
ड) कुराण
3. ——— हे टुंड्रा प्रदेशातील रहिवाशी आहेत.
अ) बुशमेन
क) पिग्मी
ब) एस्किमो
ड) नागा
4. जागतिक सांस्कृतिक विभाग—— मध्ये विभागलेले आहेत.
अ) 8
क) 11
ब) 10
ड) 13
5. ——— जमातीचा शिकार करणे हा प्रमुख व्यवसाय आहे.
अ) पिग्मी
क) तोडा
ब) बुशमेन
ड) मसाई
6. ——— श्रेणीच्या आर्थिक क्रिया शेती आणि मासेमारी व्यवसाय पुरवितात.
अ) तृतीय
क) चतुर्थ
ब) द्वितीय
ड) प्राथमिक
7. ——— हा जगातील सर्वात मोठा धर्म आहे.
अ) हिंदू
क) जैन
ब) ख्रिश्चन
ड) शिख

ब) रिकाम्या जागा भरा.

07

1. संस्कृतीचे ———व—— प्रकार आहेत.
2. ——— ही द्रविडियन भाषा आहे.
3. 'थांबा व जा' हा निसर्गावर ——— यांनी मांडला.
4. ——— जमात भारताच्या निलगिरी प्रदेशात रहाते.
5. भारतातील ——— राज्यात शिखांचे केंद्रिकरण जास्त आढळते.
6. बौध्दीक व वैयक्तिक सेवा ——— श्रेणीच्या आर्थिक क्रियामध्ये येते.
7. ——— व—— हिंदूचे पवित्र ग्रंथ आहेत.

प्र.2 सांस्कृतिक भूगोल म्हणजे काय? सांस्कृतिक भूगोलाचे स्वरूप व विकासाची चर्चा करा.

14

प्र.3 जागतिक सांस्कृतिक मंडळाचे सविस्तर वर्णन करा.

14

किंवा

धर्म म्हणजे काय? विविध पध्दतीने धर्माचे वर्गीकरण करा.

प्र.4 थोडक्यात उत्तरे लिहा (कोणतेही दोन)

14

1. सांस्कृतिक घटकांचे वर्णन करा.
2. सांस्कृतिक भूगोलाचे महत्व लिहा.
3. संस्कृतीच्या उगमस्थानाची संकल्पना लिहा.
4. भारतातील भाषांचे वितरण स्पष्ट करा.

- प्र.5 टिपा लिहा (कोणत्याही दोन)
1. सांस्कृतिक भूगोलाची व्याप्ती
  2. वंश
  3. बुशमेन
  4. सांस्कृतिक प्रसार

Seat No.	
----------	--

Set	P
-----	---

**M.A./M.Sc. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography**

REGIONAL PLANNING & DEVELOPMENT IN INDIA

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Use of map stencils is allowed
3) Figures to the right indicate full marks.
4) Draw neat maps and diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given below: 07

- 1) The word 'Region' was derived from the Latin word _____.
  - a) Regan
  - b) Regen
  - c) Regio
  - d) Regean
- 2) _____ region has a core area and periphery.
  - a) Functional
  - b) Formal
  - c) Perpetual
  - d) Vernacular
- 3) Literacy is a _____ indicator of development.
  - a) Political
  - b) Demographic
  - c) Economic
  - d) Social
- 4) W. Christaller's _____ principle is related with administrative principle.
  - a) K 4
  - b) K 5
  - c) K 6
  - d) K 7
- 5) S. P. Chatterjee divided India into _____ major physiographic divisions.
  - a) 7
  - b) 10
  - c) 13
  - d) 36
- 6) _____ attempted divisions of India into planning regions.
  - a) R. P. Mishra
  - b) L. D. Stamp
  - c) S. P. Chatterjee
  - d) Planning Commission of India.
- 7) Mahesh Chand and V. K. Puri wrote a book entitled _____.
  - a) Regional Planning In India.
  - b) Regional Development in India.
  - c) Regional Planning and Development in India
  - d) Regional Planning

B) Answer the following questions in one sentences only: 07

- 1) Who is the chairman of planning Commission of India?
- 2) Define the concept development.
- 3) Which region lies at the lowest level of hierarchy of planning?
- 4) Who formulated 13 macro and 36 meso planning regions in India?
- 5) Which model was developed by J. Q. Stewart?
- 6) By whom the concept of region was first postulated in Ancient Geography?
- 7) I R D P stand for?

- Q.2** Critically examine the 'Central Place Theory' and explain how it is related with the regional planning. **14**
- Q.3** a) Discuss on 'Imbalances in Industrial development in India'. **14**
OR
b) Write an essay on 'Regional Development in Maharashtra'.
- Q.4** **Answer for the following questions in short note. (Any Two)** **14**
a) Describe the indicators of development.
b) Explain the approaches of regional planning.
c) Describe the decentralized planning.
d) Explain flood problematic regions in India.
- Q.5** **Write short notes. (Any Two)** **14**
a) Panchayat Raj System
b) Characteristics of Regional planning
c) Growth foci Approach
d) Hierarchy of Regions

(मराठी रुपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) स्टेनसिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा

प्र.1 अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

07

1. 'Region' हि संज्ञा — या लॅटिन शब्दापासून निर्मित आहे.
 अ) Regan ब) Regen
 क) Regio ड) Regean
2. — प्रदेशांमध्ये गाभा व सभोवतालचा प्रदेश असतो.
 अ) कार्यात्मक ब) आकारिक
 क) आकलन ड) भाषा
3. साक्षरता ही — विकासाची निर्देशक आहे.
 अ) राजकीय ब) लोकसंख्या शास्त्रीय
 क) आर्थिक ड) सामाजिक
4. डब्लू. ख्रिस्टलरचे हे — हे तत्व प्रशासकिय तत्वांशी संबंधित आहे.
 अ) K 4 ब) K 5
 क) K 6 ड) K 7
5. एस्. पी. चॅटर्जी यांनी भारताचे — प्रमुख प्राकृतिक विभाग पाडले आहेत.
 अ) 7 ब) 10
 क) 13 ड) 36
6. भारताचे प्रादेशिक नियोजन विभाग करण्याचा प्रयत्न — यांनी केला.
 अ) आर. पी. मिश्रा ब) एल. डी. स्टॅप
 क) एस. पी. चॅटर्जी ड) भारतीय नियोजन आयोग
7. महेश चांद यांनी V.K. पुरी यांनी — पुस्तक लिहीले आहे
 अ) Regional Planning in India
 ब) Regional Development in India
 क) Regional Planning and Development in India
 ड) Regional Planning

ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

07

1. भारतीय नियोजन आयोगाचे अध्यक्ष कोण असतात?
2. विकास या संकल्पनेची व्याख्या द्या.
3. नियोजन विभागाच्या सर्वात खालच्या श्रेणीचे प्रदेश कोणत्या नावाने ओळखतात?
4. भारताचे 13 विशाल /अफाट आणि 36 मध्यम नियोजन विभाग कोणी पाडले आहेत?
5. J. Q. Stewart यांनी विकसित केलेले मॉडेल कोणते?
6. प्राचीन भुगोलात 'प्रदेश' ही संकल्पना सर्व प्रथम कोणी मांडली?
7. IRDP चे पूर्ण रूप काय?

प्र.2 मध्यवर्ती स्थल सिध्दांताचे परिक्षण करा आणि ते प्रादेशिक नियोजनाशी कसे संबंधित आहे याचे विवेचन करा.

14

- प्र.3 अ)** 'भारतातील औद्योगिक विकासातील असमतोलपणा' यावर चर्चा करा. **14**
किंवा
- ब)** महाराष्ट्राचा प्रादेशिक विकास' यावर निबंध लिहा
- प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 14**
1. विकासाचे निर्देशक वर्णन करा.
  2. प्रादेशिक नियोजनाचे दृष्टीकोन वर्णन करा.
  3. विकेंद्रित नियोजन वर्णन करा.
  4. भारतातील पूर समस्याग्रस्त प्रदेशांचे वर्णन करा.
- प्र.5 टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 14**
1. पंचायत राजप्रणाली
  2. प्रादेशिक नियोजनाची वैशिष्ट्ये
  3. ग्रोथ फोसाई दृष्टीकोण
  4. प्रदेशांचे स्तर

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
DEVELOPMENT OF MODERN GEOGRAPHY

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) All questions carry equal marks.
 3) Use of stencils is allowed.
 4) Draw neat and labeled diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Complete the following sentences by choose the correct alternative given below: 07

- 1) Hipparchus was a _____ Astronomer and mathematician.
  - a) Arab
  - b) Greek
  - c) Roman
  - d) French
- 2) The _____ were the first, who put forward the idea of the periodic nature of the monsoon.
  - a) Arabs
  - b) Greeks
  - c) Roman
  - d) American
- 3) Before Ratzel, the foundation of systematic geography was laid by _____
  - a) Humboldt
  - b) Ritter
  - c) Blache
  - d) Hartshorne
- 4) _____ asserted that man is the product of Earth surface.
  - a) Ratzel
  - b) Ritter
  - c) Semple
  - d) Blache
- 5) The famous book entitled "Cosmos" is written by _____
  - a) Humboldt
  - b) Ritter
  - c) Mackinder
  - d) Hartshorne
- 6) According to _____ pays are the ideal unit to study.
  - a) Hartshorne
  - b) Blache
  - c) Ritter
  - d) Humboldt
- 7) The behavioral approach in geography was introduced in _____
  - a) 1960
  - b) 1970
  - c) 1980
  - d) 1990

B) Fill in the blanks.

07

- 1) _____ is known as the father of Geography.
- 2) _____ work is an excellent example of historical geography.
- 3) According to _____ man and nature are inseparable.
- 4) _____ American geographer stressed on regional geography.
- 5) The book entitled 'Britain and British sea' is written by _____.
- 6) _____ is known as founder of plant Geography.
- 7) _____ put forth the model of industrial location.

Q.2 Explain the contribution of Alexander Von Humboldt in the development of Geography. **14**

Q.3 Explain impact of discoveries on the development of Geography. **14**

OR

Discuss dualism between systematic and Regional geography.

Q.4 **Answer the following questions in short: (Any Two)** **14**

- a) Explain contribution of Blache in the development of Geography.
- b) Discuss the concept of possibilism.
- c) Explain type of model.
- d) Explain Humanism.

Q.5 **Write short notes on any Two of the following** **14**

- a) Contribution of Roman Geographer in the development of Geography
- b) Merits of quantitative revolution
- c) Erdkunde
- d) Environmental determinism

(मराठी रुपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) नकाशा स्टेनसिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा

प्र. 1 अ) अचुक पर्याय निवडून खालील वाक्य पुर्ण करा.. 07

1. हिप्पारचस हे एक — खगोलतज्ञ आणि गणिततज्ञ होते.
 अ) अरब ब) ग्रीक
 क) रोमन ड) फ्रेंच
2. मान्सूनच्या नियतकालिक स्वरूपाची कल्पना — यांनी प्रथम मांडली.
 अ) अरब ब) ग्रीक
 क) रोमन ड) अमेरिकन
3. रॅट्झेल यांच्या पूर्वी — यांनी सामान्य भूगोलाचा पाया रचला.
 अ) हम्बोल्ट ब) रिटर
 क) ब्लाश ड) हार्टशॉर्न
4. मानव ही पृथ्वीच्या पृष्ठभागाची निर्मिती आहे असे — यांनी प्रतिपादन केले.
 अ) रॅट्झेल ब) रिटर
 क) सॅपल ड) ब्लाश
5. कॉसमॉस हा प्रसिध्द ग्रंथ — यांनी लिहला आहे.
 अ) हम्बोल्ट ब) रिटर
 क) मॅकिंडर ड) हार्टशॉर्न
6. — यांच्या मते पायस हे अभ्यासासाठी आदर्श घटक (युनिट) असते.
 अ) हार्टशॉर्न ब) ब्लाश
 क) रिटर ड) हम्बोल्ट
7. भूगोलामध्ये मानवतावादी दृष्टीकोनाची सुरुवात — साली झाली.
 अ) 1960 ब) 1970
 क) 1980 ड) 1990

ब) रिकाम्या जागा भरा 07

1. — हे भूगोलाचे जनक म्हणुन ओळखले जातात..
2. — यांचे कार्य हे ऐतिहासिक भूगोलाचे उत्कृष्ट उदाहरण आहे.
3. — यांच्या मते मानव आणि निसर्ग यांना वेगळे करता येत नाही.
4. — या अमेरिकन भूगोलकाराने प्रादेशिक भूगोलावर भर दिला.
5. 'ब्रिटन अँड ब्रिटीश सी' हा ग्रंथ — यांनी लिहला आहे.
6. वनस्पती भूगोलाचे जनक म्हणुन — हे ओळखले जातात.
7. उदयोगधंद्यांच्या स्थानिकीकरणाची प्रतिकृती — यांनी मांडली.

प्र.2 अलेक्झांडर हॉन हम्बोल्ट यांचे भूगोल विकासातील योगदान स्पष्ट करा. 14

प्र.3 अ) शोध मोहिमांचा भूगोल विकासावरिल प्रभाव स्पष्ट करा. 14

किंवा

ब) सामान्य भूगोल आणि प्रादेशिक भूगोल यांच्यातील द्वैतावादा वर चर्चा करा.

- प्र.4** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **14**
1. ब्लाश यांचे भूगोल विकासातील योगदान स्पष्ट करा.
  2. संभववाद संकल्पनेवर चर्चा करा.
  3. प्रतिकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
  4. मानवतावाद स्पष्ट करा.
- प्र.5** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा. **14**
1. रोमन भूगोलकारांचे भूगोल विकासातील योगदान
  2. सांख्यिकीय क्रांतीचे गुण
  3. अर्डकुंडे
  4. पर्यावरण निश्चयवाद

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
POLITICAL GEOGRAPHY

Time : 2½Hour

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Use of stencils is allowed.
 3) Figures to the right indicate full marks.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Choose the correct alternative given in the bracket. 07

- 1) _____ of the following countries is not a member of SAARC.

a) Bhutan	b) India
c) Thailand	d) Maldives
- 2) _____ is called founder of political geography.

e) Ritter	f) Ratzel
g) Blache	h) Mackinder
- 3) Boundaries were redrawn in much of Europe after World War I according to the _____.
  - a) Classification of language
  - b) Demands of the Victorious British and French
  - c) League of nations
  - d) Containment of Nazism
- 4) _____ is best classified as a centrifugal force.

a) National flag	b) State-owned news station
c) National research laboratories	d) Ethnic discrimination
- 5) A state is a good example of _____.

a) An organized region	b) Spatial interaction
c) A nation	d) Cultural diffusion
- 6) The word 'nation' comes from the _____ language.

a) French	b) Spanish
c) Arabic	d) Latin
- 7) Frontiers are not characterized by _____.
  - a) Rudimentary socio- economic relation
  - b) Rebelliousness and lawlessness
  - c) Political affiliation
  - d) Integrating factor

B) Fill in the blanks: 07

- 1) The changes in political boundaries mainly because of _____.
- 2) Mac Mohan line separates _____ Countries.
- 3) Genetic classification of boundaries was proposed by _____.
- 4) Kaveri water dispute is in between _____
- 5) The book of "Democratic and Ideals and Reality" was written by _____.
- 6) Pakistan on March 2017 1st saw its diplomat _____ elected as SAARC secretary General.
- 7) _____ was the proposed the concept of geo-politics based on ocean power.

- Q.2** Discuss the definition, nature and scope of political geography. **14**
- Q.3** a) Explain the classification of boundaries with suitable examples. **14**
OR
b) Explain the Heartland Theory of Mackinder.
- Q.4** **Write short answers for the following questions. (any two)** **14**
a) Explain the concept of Sea power by Mahan.
b) Explain the Concept of Nation and State.
c) Explain the Rimland theory of Spykman.
d) Explain stability and instability political geography in India.
- Q.5** **Write short not Notes. (any two)** **14**
a) Approaches in Political geography
b) Geopolitical significance of Indian Ocean
c) Emerges of new state in India
d) Central and centrifugal forces in India

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 3) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवतात
 4) आवश्यक तेथे आकृत्या व नकाशे काढा

- प्र.1 अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 07
1. खालीलपैकी ---- हा देश सार्कचा सदस्य नाही.
 अ) भूतान ब) भारत
 क) थायलंड ड) मालद्विप
  2. ---- हा राजकीय भूगोलाचा जनक आहे.
 अ) रिटर ब) रॅटझेल्
 क) ब्लाश ड) मॅकिन्डर
  3. ---- यांच्यामध्ये पहिल्या महायुद्धानंतर युरोप खंडातील देशांच्या सीमारेषांची पुर्नरचना करण्यात आली.
 अ) भाषांचे वर्गीकरण
 ब) विजेत्या ब्रिटीश आणि फ्रेंच यांच्या मागण्या
 क) राष्ट्राचा संघ
 ड) नाझीझम वादाचा तिरस्कार
  4. ---- ही सर्वोत्कृष्ट केंद्रापसारी प्रभाव म्हणून मानली जाते.
 अ) राष्ट्र ध्वज ब) घटक राज्यांचे बातमी केंद्र
 क) राष्ट्रीय संशोधन प्रयोग शाळा ड) वांशिक (इथनिक) भेदभाव
  5. राज्य ---- चे उत्तम उदाहरण आहे.
 अ) संघटीत प्रांत ब) प्रादेशिक देवघेव
 क) राष्ट्र ड) सांस्कृतिक न्हास
  6. राष्ट्र ही संकल्पना ---- या भाषेतून उदयास आली.
 अ) फ्रेंच ब) स्पॅनिश
 क) अरेबिक ड) लॅटीन
  7. ---- हे सीमारेषांचे वैशिष्ट्य/लक्षण नाही.
 अ) अविकसित, सामाजिक, आर्थिक संबंध ब) बंडखोरी आणि बेकायदेशीरपणा
 क) राजकीय संलग्नता ड) सांघिक घटक
- ब) रिकाम्या जागा भरा. 07
1. ---- मुळे राजकीय सरहद्दीमध्ये बदल घडून आले.
  2. ---- देशांना मॅक मोहन रेषा विभक्त करते.
  3. वांशिक वर्गीकरणाच्या सरहद्दीचा पुरस्कर्ता ---- होता.
  4. ---- राज्यात कावेरी पाणी वाटप तंटा आहे.
  5. "डेमॉक्राटिक अँड आइडल्स अँड रियालीटी" हे पुस्तक ---- यांनी लिहिले.
  6. 1 मार्च 2017 रोजी सार्क सचिव म्हणून ---- यांची निवड पाकिस्तानमधून करण्यात आली.
  7. समुद्र शक्तीवर आधारित भू-राजकीय संकल्पना ---- यांनी पुरस्कर्त केली.
- प्र.2 राजकीय भूगोलाची व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती चर्चा करा. 14
- प्र.3 अ) सरहद्दीचे वर्गीकरण उदाहरणासहीत स्पष्ट करा. 14
- किंवा
- ब) मॅकिन्डरचा हृदयस्थल (मर्मभूमि) सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)**14**

1. महानची समुद्र शक्ती संकल्पना स्पष्ट करा.
2. राष्ट्र आणि राज्य संकल्पना स्पष्ट करा.
3. स्पाईकमनचा परिधीभूमी सिद्धांत स्पष्ट करा.
4. भारतातील राजकीय भूगोलाची स्थिरता आणि अस्थिरता स्पष्ट करा.

प्र.5 टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)**14**

1. राजकीय भूगोलातील दृष्टीकोन
2. भारतातील महासागराचे भू राजकीय महत्व
3. भारतातील नवीन राज्यांचा उदय
4. भारतातील केंद्रीय आणि केंद्रापसारी (बाहेरील दिशेने) प्रभाव

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
GEOGRAPHY OF TOURISM

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) All questions carry equal marks.
 3) Use of stencils is allowed.

Q.1 A) Fill in the blanks with appropriate word. 07

- 1) Dajipur sanctuary located at Radhanagari in _____ district of Maharashtra is famous for Bison.
  - a) Kolhapur
  - b) Nagapur
  - c) Bandara
  - d) Chandrapur
- 2) Fujiyama volcanoes is attraction of tourist in _____.
  - a) India
  - b) Italy
  - c) Japan
  - d) U.S.A
- 3) The roll of _____ transport is very important in development of International Tourism.
  - a) Road
  - b) Rail
  - c) Water
  - d) Air
- 4) The famous _____ water fall is situated in U.S.A.
  - a) Victoria
  - b) Jog
  - c) Niagara
  - d) Gokak
- 5) Geography of tourism is Sub-branch of _____ Geography.
  - a) Settlement
  - b) Economic
  - c) Marketing
  - d) Historical
- 6) _____ is one of the tourist type who fully accepts adoption to local norms.
  - a) Off-Beat
  - b) Mass
  - c) Explorer
  - d) Alit
- 7) The ministry of tourism launched web-site in _____ for purpose of promoting publicity through internet.
  - a) Jan 1999
  - b) Jan 2001
  - c) Jan 2002
  - d) Jan 2003

B) Fill in the blanks: 07

- 1) Lonar Sarovar (Lake) is located in _____ state of India.
- 2) Tadoba sanctuary is famous for _____.
- 3) I.T.D.C. stands for _____.
- 4) _____ in Italy is Famous for leaning tower.
- 5) Tourism + _____ + Heritage = sustainable economy.
- 6) _____ tourism is defined as any person who travel within the country.
- 7) Floating Hotels are located on the surface of the _____.

- Q.2** Explain in brief historical and cultural centers in Maharashtra. **14**
- Q.3** a) Give an account of important tourist centers in south India. **14**
- OR**
- b) What is the tourism? Explain the Elements of tourism.
- Q.4** **Write short answers for the following questions (any two):** **14**
- a) Discuss the positive economic impact of tourism.
- b) Discuss the Role of Foreign capital for development of tourism in India.
- c) Explain the Pro-poverty tourism
- d) Discuss the type of supplementary accommodation.
- Q.5** **Write short Notes (any two):** **14**
- a) Impact of tourism on Indian Economy.
- b) Beaches and lakes in Maharashtra.
- c) Short tourist circuits in India.
- d) Types of tourism in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.
3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवाणगी आहे.

- प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडून गाळलेले शब्द पूर्ण करा: 07
- गव्यासाठी प्रसिद्ध असलेले दाजीपुर अभयारण्य ---- जिल्हयातील राधानगरी या ठिकाणी आहे.
अ) कोल्हापुर
ब) नागपुर
क) भंडारा
ड) चंद्रपुर
  - मधील फ्युजीयामा ज्वालामुखी पर्यटकाचे आकर्षण आहे.
अ) भारत
ब) इटाली
क) जपान
ड) संयुक्त संस्थाने
  - आंतरराष्ट्रीय पर्यटनाच्या विकासामध्ये ---- वाहतुकीचे योगदान सर्वात जास्त आहे.
अ) रस्ते
ब) लोहमार्ग
क) जल
ड) हवाई
  - हा प्रसिद्ध धबधबा संयुक्त संस्थानेमध्ये आहे.
अ) व्हिक्टोरिया
ब) जोग
क) नायगरा
ड) गोकक
  - पर्यटन भूगोल ही ---- भूगोलाची उपशाखा आहे.
अ) वसाहत
ब) आर्थिक
क) बाजार
ड) ऐतिहासिक
  - हा एक असा पर्यटनाचा प्रकार आहे की जो पूर्णपणे सामाजिक रूढी परंपरा स्विकारतो.
अ) अपूर्व
ब) सांघीक
क) संशोधक
ड) खास
  - ला भारताच्या पर्यटन मंत्रालयाने इंटरनेट व दुरदर्शनच्या माध्यमातून पर्यटनाची प्रसिद्धी करण्यासाठी वेबसाईट सुरू केली.
अ) जानेवारी 1999
ब) जानेवारी 2001
क) जानेवारी 2002
ड) जानेवारी 2003
- ब) गाळलेल्या जागा भरा. 07
- भारतातील ---- राज्यामध्ये लोणार सरोवर आहे.
  - ताडोबा अभयारण्य ---- साठी प्रसिद्ध आहे.
  - I.T.D.C. चे विस्तारीत रूप सांगा
  - इटालीतील ---- हे शहर कलत्या मनोऱ्यासाठी प्रसिद्ध आहे.
  - पर्यटन + ---- + वारसा = चिरंतन अर्थव्यवस्था होय.
  - एखादया व्यक्तीने देशातल्या देशात प्रवास केल्यास त्याला ---- पर्यटन म्हणतात.
  - च्या पृष्ठभागावर तरंगती हॉटेल स्थापन झालेली असतात.
- प्र.2 महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक व सांस्कृतिक पर्यटन स्थळे थोडक्यात विशद करा. 14
- प्र.3 अ) दक्षिण भारतातील महत्वाच्या पर्यटन स्थळांचा वृत्तांत द्या. 14
- किंवा
- ब) पर्यटन म्हणजे काय ते सांगून पर्यटनाचे घटक विशद करा.

- प्र.4** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **14**
1. पर्यटनाच्या सकारात्मक आर्थिक परिणामांची चर्चा करा.
  2. परकीय गुंतवणूकीची भारताच्या पर्यटन विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
  3. गोर-गरिबांचे पर्यटन प्रकार विशद करा.
  4. सहाय्यक निवासव्यवस्थेच्या प्रकारांवर चर्चा करा.
- प्र.5** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **14**
1. पर्यटनाचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम
  2. महाराष्ट्रातील तलाव (सरोवरे) व पुळणी
  3. भारतातील कमी लांबीच्या पर्यटन परिक्रमा
  4. महाराष्ट्रातील पर्यटनाचे प्रकार

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - IV) (New) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
GEOGRAPHY OF MANUFACTURING

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) All questions carry equal marks.
 3) Use of stencil is allowed.
 4) Draw neat and labeled diagrams wherever necessary.

Q.1 Complete the following sentences by choosing correct alternative those are given below. 07

- 1) _____ is a secondary economic activity of man.
  - a) Agriculture
  - b) Manufacturing
  - c) Tourism
  - d) None of the these
- 2) _____ factors affect on industrial location.
  - a) Market
  - b) Raw material
  - c) Transport
  - d) All the above
- 3) Coal is most useful energy resource in _____ industry.
  - a) Iron and steel
  - b) Chemical
  - c) Cotton textile
  - d) None of these
- 4) The word manufacture has Latin route which means _____.
  - a) To make by hand
  - b) To make by machine
  - c) To make by industry
  - d) None of these
- 5) Damodar river is highly polluted river due to _____.
  - a) Industrial discharge
  - b) Human activity
  - c) Farmers
  - d) None of these
- 6) The _____ climate of Mumbai has helped the early growth of cotton textile industry in India.
  - a) Humid
  - b) Dry
  - c) Cold
  - d) None of these
- 7) Electron was discovered by _____.
  - a) J. M. Thomson
  - b) A. Pred
  - c) Smith
  - d) None of these

B) Fill in the blanks.

07

- 1) Pittsburgh is one of the biggest _____ producing region in U.S.A.
- 2) _____ first introduced famous theory of industrial location in 1909.
- 3) A Behavioural approach theory put forward by _____.
- 4) Man and his activities are responsible for the environmental _____.
- 5) _____ is a Manchester of Japan.
- 6) The Ruhr basin of _____ is the most important industrial region in Europe.
- 7) Henry Ford Launched his T. Ford in 1908 at _____ U.S.A.

- Q.2** Explain the industrial location theory of Alfred-Weber. **14**
- Q.3** Give brief account of Automobile industry in India. **14**
- OR**
- Write an essay on the industrial region of India.
- Q.4** **Answer the following questions. (Any two)** **14**
- a) What is manufacturing geography? Explain its nature and scope.
  - b) Discuss in brief the iron and steel industry in India.
  - c) What is impact of manufacturing on economic development in India?
  - d) Write short answer on cotton textile industry of Mumbai.
- Q.5** **Write short notes. (Any two)** **14**
- a) Physical factors of Industrial location.
  - b) New industrial policy in India.
  - c) Automobile industry in Japan.
  - d) Privatization.

(मराठी रूपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.
 3) आवश्यक तेथे आकृत्या व नकाशे काढा.
 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवानगी आहे.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडून विधाने पुर्ण करा.

07

1. ---- ही मानवाची द्वितीयक आर्थिक क्रिया आहे.
 अ) शेती
 क) पर्यटन
 ब) कारखानदारी
 ड) यापैकी नाही
2. ---- घटक उद्योग धंद्याच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करतात.
 अ) मार्केट
 क) वाहतूक
 ब) कच्चा माल
 ड) वरील सर्व
3. ---- उद्योगामध्ये दगडी कोळसा हे महत्वाचे शक्ति साधन आहे.
 अ) लोह पोलाद
 क) सुती वस्त्र
 ब) रसायन
 ड) यापैकी नाही
4. मॅन्युफॅक्चर हा लॅटिन शब्द असून याचा अर्थ ---- असा होतो.
 अ) हाताने बनविणे
 क) कारखान्यात बनविणे
 ब) यंत्राने बनविणे
 ड) यापैकी नाही
5. दामोदर नदी ---- मुळे अतिप्रदूषित नदी बनली आहे.
 अ) औद्योगिक पाण्याचा विसर्ग
 क) शेतकरी
 ब) मानवी क्रिया
 ड) यापैकी नाही
6. भारतात मुंबई येथील ---- हवामान सूतीवस्त्र उद्योगाच्या विकासाला कारणीभूत आहे.
 अ) दमट
 क) थंड
 ब) उष्ण
 ड) यापैकी नाही
7. इलेक्ट्रॉनचा शोध ---- यांनी लावला.
 अ) जे. एम. थॉमसन
 क) स्मिथ
 ब) अ. प्रेड
 ड) यापैकी नाही

ब) रिकाम्या जागा भरा.

07

1. यु. एस. ए मधील पिट्सबर्ग हे ---- उद्योगातील महत्वाचे क्षेत्र आहे.
2. 1909 मधील ---- ही महत्वाची उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणाची संकल्पना आहे.
3. वर्तनवादी तत्व हा सिध्दांत ---- यांनी मांडला.
4. मानव व त्यांच्या आर्थिक क्रिया पर्यावरण ---- साठी कारणीभूत आहेत.
5. ---- हे जपानचे मॅचेस्टर म्हणून ओळखले जाते.
6. युरोपमधील ऱ्हुर नदीचे खोरे ---- देशातील महत्वाचा औद्योगिक प्रदेश आहे.
7. यू. एस. अे मधील हेन्री फोर्ड यांनी टी. फोर्ड कंपनी ---- येथे 1908 मध्ये स्थापन केली.

प्र.2 अल्फ्रेड वेबर यांचा उद्योगधंद्याचा स्थल सिध्दांत स्पष्ट करा.

14

प्र.3 अ) स्वयंचलीत उद्योगाचा थोडक्यात वृत्तांत लिहा.

14

किंवा

ब) भारतातील औद्योगिक प्रदेशाचे वर्णन करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

14

1. कारखानदारी भूगोल म्हणजे काय? त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
2. भारतातील लोह पोलाद उद्योगाचे वर्णन करा.
3. भारताच्या आर्थिक विकासावर कारखानदारी उद्योगाचा परिणाम स्पष्ट करा
4. मुंबई येथील सुतीवस्त्र उद्योगाचे थोडक्यात वर्णन करा.

प्र.5 टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

1. उद्योगधंद्यावर परिणाम करणारे प्राकृतिक घटक
2. भारताचे नवीन उद्योगिक धोरण
3. जपानमधील स्वयंचलीत उद्योग
4. खाजगीकरण

Seat No.	
----------	--

Set P

**M.A./M.Sc. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography**

REGIONAL PLANNING & DEVELOPMENT IN INDIA

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) Use of map stencils is allowed
3) Figures to the right indicate full marks.
4) Draw neat maps and diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Complete the following sentences by choosing correct alternatives given below: 07

- 1) The word 'Region' was derived from the Latin word _____.
a) Regan   b) Regen
c) Regio   d) Regean
- 2) _____ region has a core area and periphery.
a) Functional   b) Formal
c) Perpetual   d) Vernacular
- 3) Literacy is a _____ indicator of development.
a) Political   b) Demographic
c) Economic   d) Social
- 4) W. Christaller's _____ principle is related with administrative principle.
a) K 4   b) K 5
c) K 6   d) K 7
- 5) S. P. Chatterjee divided India into _____ major physiographic divisions.
a) 7   b) 10
c) 13   d) 36
- 6) _____ attempted divisions of India into planning regions.
a) R. P. Mishra   b) L. D. Stamp
c) S. P. Chatterjee   d) Planning Commission of India.
- 7) Mahesh Chand and V. K. Puri wrote a book entitled _____.
a) Regional Planning In India.
b) Regional Development in India.
c) Regional Planning and Development in India
d) Regional Planning

B) Answer the following questions in one sentences only: 07

- 1) Who is the chairman of planning Commission of India?
- 2) Define the concept development.
- 3) Which region lies at the lowest level of hierarchy of planning?
- 4) Who formulated 13 macro and 36 meso planning regions in India?
- 5) Which model was developed by J. Q. Stewart?
- 6) By whom the concept of region was first postulated in Ancient Geography?
- 7) I R D P stand for?

- Q.2** Critically examine the 'Central Place Theory' and explain how it is related with the regional planning. **14**
- Q.3** a) Discuss on 'Imbalances in Industrial development in India'. **14**
OR
b) Write an essay on 'Regional Development in Maharashtra'.
- Q.4** **Answer for the following questions in short note. (Any Two)** **14**
a) Describe the indicators of development.
b) Explain the approaches of regional planning.
c) Describe the decentralized planning.
d) Explain flood problematic regions in India.
- Q.5** **Write short notes. (Any Two)** **14**
a) Panchayat Raj System
b) Characteristics of Regional planning
c) Growth foci Approach
d) Hierarchy of Regions

(मराठी रुपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) स्टेनसिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 3) उजवीकडील अंक पूर्ण गुण दर्शवतात.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या व नकाशे काढा

प्र.1 अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा.

07

- 'Region' हि संज्ञा ---- या लॅटिन शब्दापासून निर्मित आहे.
 अ) Regan ब) Regen
 क) Regio ड) Regean
- प्रदेशांमध्ये गाभा व सभोवतालचा प्रदेश असतो.
 अ) कार्यात्मक ब) आकारिक
 क) आकलन ड) भाषा
- साक्षरता ही ---- विकासाची निर्देशक आहे.
 अ) राजकीय ब) लोकसंख्या शास्त्रीय
 क) आर्थिक ड) सामाजिक
- डब्ल्यू. ख्रिस्टलरचे हे ---- हे तत्व प्रशासकिय तत्वांशी संबंधित आहे.
 अ) K 4 ब) K 5
 क) K 6 ड) K 7
- एस्. पी. चॅटर्जी यांनी भारताचे ---- प्रमुख प्राकृतिक विभाग पाडले आहेत.
 अ) 7 ब) 10
 क) 13 ड) 36
- भारताचे प्रादेशिक नियोजन विभाग करण्याचा प्रयत्न ---- यांनी केला.
 अ) आर. पी. मिश्रा ब) एल. डी. स्टॅप
 क) एस. पी. चॅटर्जी ड) भारतीय नियोजन आयोग
- महेश चांद यांनी V.K. पुरी यांनी ---- पुस्तक लिहीले आहे
 अ) Regional Planning in India
 ब) Regional Development in India
 क) Regional Planning and Development in India
 ड) Regional Planning

ब) खालील प्रश्नांची एका वाक्यात उत्तरे लिहा.

07

- भारतीय नियोजन आयोगाचे अध्यक्ष कोण असतात?
- विकास या संकल्पनेची व्याख्या द्या.
- नियोजन विभागाच्या सर्वात खालच्या श्रेणीचे प्रदेश कोणत्या नावाने ओळखतात?
- भारताचे 13 विशाल /अफाट आणि 36 मध्यम नियोजन विभाग कोणी पाडले आहेत?
- J. Q. Stewart यांनी विकसित केलेले मॉडेल कोणते?
- प्राचीन भुगोलात 'प्रदेश' ही संकल्पना सर्व प्रथम कोणी मांडली?
- IRDP चे पूर्ण रूप काय?

प्र.2 मध्यवर्ती स्थल सिध्दांताचे परिक्षण करा आणि ते प्रादेशिक नियोजनाशी कसे संबंधित आहे याचे विवेचन करा.

14

- प्र.3 अ)** 'भारतातील औद्योगिक विकासातील असमतोलपणा' यावर चर्चा करा. **14**
किंवा
- ब)** महाराष्ट्राचा प्रादेशिक विकास' यावर निबंध लिहा
- प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) 14**
1. विकासाचे निर्देशक वर्णन करा.
  2. प्रादेशिक नियोजनाचे दृष्टीकोन वर्णन करा.
  3. विकेंद्रित नियोजन वर्णन करा.
  4. भारतातील पूर समस्याग्रस्त प्रदेशांचे वर्णन करा.
- प्र.5 टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) 14**
1. पंचायत राजप्रणाली
  2. प्रादेशिक नियोजनाची वैशिष्ट्ये
  3. ग्रोथ फोसाई दृष्टीकोण
  4. प्रदेशांचे स्तर

Seat No.	
----------	--

**M.A./M.Sc. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography**

DEVELOPMENT OF MODERN GEOGRAPHY

Time : 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
2) All questions carry equal marks.
3) Use of stencils is allowed.
4) Draw neat and labeled diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Complete the following sentences by choose the correct alternative given below: 07

- 1) Hipparchus was a _____ Astronomer and mathematician.
  - a) Arab
  - b) Greek
  - c) Roman
  - d) French
- 2) The _____ were the first, who put forward the idea of the periodic nature of the monsoon.
  - a) Arabs
  - b) Greeks
  - c) Roman
  - d) American
- 3) Before Ratzel, the foundation of systematic geography was laid by _____
  - a) Humboldt
  - b) Ritter
  - c) Blache
  - d) Hartshorne
- 4) _____ asserted that man is the product of Earth surface.
  - a) Ratzel
  - b) Ritter
  - c) Semple
  - d) Blache
- 5) The famous book entitled "Cosmos" is written by _____
  - a) Humboldt
  - b) Ritter
  - c) Mackinder
  - d) Hartshorne
- 6) According to _____ pays are the ideal unit to study.
  - a) Hartshorne
  - b) Blache
  - c) Ritter
  - d) Humboldt
- 7) The behavioral approach in geography was introduced in _____
  - a) 1960
  - b) 1970
  - c) 1980
  - d) 1990

B) Fill in the blanks.

07

- 1) _____ is known as the father of Geography.
- 2) _____ work is an excellent example of historical geography.
- 3) According to _____ man and nature are inseparable.
- 4) _____ American geographer stressed on regional geography.
- 5) The book entitled 'Britain and British sea' is written by _____.
- 6) _____ is known as founder of plant Geography.
- 7) _____ put forth the model of industrial location.

Q.2 Explain the contribution of Alexander Von Humboldt in the development of Geography. **14**

Q.3 Explain impact of discoveries on the development of Geography. **14**

OR

Discuss dualism between systematic and Regional geography.

Q.4 **Answer the following questions in short: (Any Two)** **14**

a) Explain contribution of Blache in the development of Geography.

b) Discuss the concept of possibilism.

c) Explain type of model.

d) Explain Humanism.

Q.5 **Write short notes on any Two of the following** **14**

a) Contribution of Roman Geographer in the development of Geography

b) Merits of quantitative revolution

c) Erdkunde

d) Environmental determinism

(मराठी रुपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) सर्व प्रश्नांना समान गुण आहेत.
 3) नकाशा स्टेनसिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 4) आवश्यक तेथे सुबक आकृत्या काढा

प्र. 1 अ) अचुक पर्याय निवडून खालील वाक्य पुर्ण करा.. 07

1. हिप्पारचस हे एक ——— खगोलतज्ञ आणि गणिततज्ञ होते.
 अ) अरब ब) ग्रीक
 क) रोमन ड) फ्रेंच
2. मान्सूनच्या नियतकालिक स्वरूपाची कल्पना ——— यांनी प्रथम मांडली.
 अ) अरब ब) ग्रीक
 क) रोमन ड) अमेरिकन
3. रॅट्झेल यांच्या पूर्वी ——— यांनी सामान्य भूगोलाचा पाया रचला.
 अ) हम्बोल्ट ब) रिटर
 क) ब्लाश ड) हार्टशॉर्न
4. मानव ही पृथ्वीच्या पृष्ठभागाची निर्मिती आहे असे ——— यांनी प्रतिपादन केले.
 अ) रॅट्झेल ब) रिटर
 क) सॅपल ड) ब्लाश
5. कॉसमॉस हा प्रसिध्द ग्रंथ ——— यांनी लिहला आहे.
 अ) हम्बोल्ट ब) रिटर
 क) मॅकिंडर ड) हार्टशॉर्न
6. ——— यांच्या मते पायस हे अभ्यासासाठी आदर्श घटक (युनिट) असते.
 अ) हार्टशॉर्न ब) ब्लाश
 क) रिटर ड) हम्बोल्ट
7. भूगोलामध्ये मानवतावादी दृष्टीकोनाची सुरुवात ——— साली झाली.
 अ) 1960 ब) 1970
 क) 1980 ड) 1990

ब) रिकाम्या जागा भरा 07

1. ——— हे भूगोलाचे जनक म्हणुन ओळखले जातात..
2. ——— यांचे कार्य हे ऐतिहासिक भूगोलाचे उत्कृष्ट उदाहरण आहे.
3. ——— यांच्या मते मानव आणि निसर्ग यांना वेगळे करता येत नाही.
4. ——— या अमेरिकन भूगोलकाराने प्रादेशिक भूगोलावर भर दिला.
5. 'ब्रिटन अँड ब्रिटीश सी' हा ग्रंथ ——— यांनी लिहला आहे.
6. वनस्पती भूगोलाचे जनक म्हणुन ——— हे ओळखले जातात.
7. उदयोगधंद्यांच्या स्थानिकीकरणाची प्रतिकृती ——— यांनी मांडली.

प्र.2 अलेक्झांडर हॉन हम्बोल्ट यांचे भूगोल विकासातील योगदान स्पष्ट करा. 14

प्र.3 अ) शोध मोहिमांचा भूगोल विकासावरिल प्रभाव स्पष्ट करा. 14

किंवा

ब) सामान्य भूगोल आणि प्रादेशिक भूगोल यांच्यातील द्वैतावादा वर चर्चा करा.

- प्र.4** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **14**
1. ब्लाश यांचे भूगोल विकासातील योगदान स्पष्ट करा.
  2. संभववाद संकल्पनेवर चर्चा करा.
  3. प्रतिकृतीचे प्रकार स्पष्ट करा.
  4. मानवतावाद स्पष्ट करा.
- प्र.5** खालीलपैकी कोणत्याही दोनवर टिपा लिहा. **14**
1. रोमन भूगोलकारांचे भूगोल विकासातील योगदान
  2. सांख्यिकीय क्रांतीचे गुण
  3. अर्डकुंडे
  4. पर्यावरण निश्चयवाद

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
POLITICAL GEOGRAPHY

Time : 2½Hour

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) Use of stencils is allowed.
 3) Figures to the right indicate full marks.
 4) Draw neat diagrams wherever necessary.

Q.1 A) Choose the correct alternative given in the bracket. 07

- 1) _____ of the following countries is not a member of SAARC.

a) Bhutan	b) India
c) Thailand	d) Maldives
- 2) _____ is called founder of political geography.

e) Ritter	f) Ratzel
g) Blache	h) Mackinder
- 3) Boundaries were redrawn in much of Europe after World War I according to the _____.
  - a) Classification of language
  - b) Demands of the Victorious British and French
  - c) League of nations
  - d) Containment of Nazism
- 4) _____ is best classified as a centrifugal force.

a) National flag	b) State-owned news station
c) National research laboratories	d) Ethnic discrimination
- 5) A state is a good example of _____.

a) An organized region	b) Spatial interaction
c) A nation	d) Cultural diffusion
- 6) The word 'nation' comes from the _____ language.

a) French	b) Spanish
c) Arabic	d) Latin
- 7) Frontiers are not characterized by _____.
  - a) Rudimentary socio- economic relation
  - b) Rebelliousness and lawlessness
  - c) Political affiliation
  - d) Integrating factor

B) Fill in the blanks: 07

- 1) The changes in political boundaries mainly because of _____.
- 2) Mac Mohan line separates _____ Countries.
- 3) Genetic classification of boundaries was proposed by _____.
- 4) Kaveri water dispute is in between _____
- 5) The book of "Democratic and Ideals and Reality" was written by _____.
- 6) Pakistan on March 2017 1st saw its diplomat _____ elected as SAARC secretary General.
- 7) _____ was the proposed the concept of geo-politics based on ocean power.

- Q.2** Discuss the definition, nature and scope of political geography. **14**
- Q.3** a) Explain the classification of boundaries with suitable examples. **14**
OR
b) Explain the Heartland Theory of Mackinder.
- Q.4** **Write short answers for the following questions. (any two)** **14**
a) Explain the concept of Sea power by Mahan.
b) Explain the Concept of Nation and State.
c) Explain the Rimland theory of Spykman.
d) Explain stability and instability political geography in India.
- Q.5** **Write short not Notes. (any two)** **14**
a) Approaches in Political geography
b) Geopolitical significance of Indian Ocean
c) Emerges of new state in India
d) Central and centrifugal forces in India

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न आवश्यक आहेत.
 2) स्टेन्सिलचा वापर करण्यास परवानगी आहे.
 3) उजवीकडील अंक पुर्ण गुण दर्शवतात
 4) आवश्यक तेथे आकृत्या व नकाशे काढा

- प्र.1 अ) खालीलपैकी योग्य पर्याय निवडून रिकाम्या जागा भरा. 07
1. खालीलपैकी ---- हा देश सार्कचा सदस्य नाही.
 अ) भूतान ब) भारत
 क) थायलंड ड) मालद्विप
  2. ---- हा राजकीय भूगोलाचा जनक आहे.
 अ) रिटर ब) रॅटझेल्
 क) ब्लाश ड) मॅकिन्डर
  3. ---- यांच्यामध्ये पहिल्या महायुद्धानंतर युरोप खंडातील देशांच्या सीमारेषांची पुर्नरचना करण्यात आली.
 अ) भाषांचे वर्गीकरण
 ब) विजेत्या ब्रिटीश आणि फ्रेंच यांच्या मागण्या
 क) राष्ट्राचा संघ
 ड) नाझीझम वादाचा तिरस्कार
  4. ---- ही सर्वोत्कृष्ट केंद्रापसारी प्रभाव म्हणून मानली जाते.
 अ) राष्ट्र ध्वज ब) घटक राज्यांचे बातमी केंद्र
 क) राष्ट्रीय संशोधन प्रयोग शाळा ड) वांशिक (इथनिक) भेदभाव
  5. राज्य ---- चे उत्तम उदाहरण आहे.
 अ) संघटीत प्रांत ब) प्रादेशिक देवघेव
 क) राष्ट्र ड) सांस्कृतिक न्हास
  6. राष्ट्र ही संकल्पना ---- या भाषेतून उदयास आली.
 अ) फ्रेंच ब) स्पॅनिश
 क) अरेबिक ड) लॅटीन
  7. ---- हे सीमारेषांचे वैशिष्ट्य/लक्षण नाही.
 अ) अविकसित, सामाजिक, आर्थिक संबंध ब) बंडखोरी आणि बेकायदेशीरपणा
 क) राजकीय संलग्नता ड) सांघिक घटक
- ब) रिकाम्या जागा भरा. 07
1. ---- मुळे राजकीय सरहद्दीमध्ये बदल घडून आले.
  2. ---- देशांना मॅक मोहन रेषा विभक्त करते.
  3. वांशिक वर्गीकरणाच्या सरहद्दीचा पुरस्कर्ता ---- होता.
  4. ---- राज्यात कावेरी पाणी वाटप तंटा आहे.
  5. "डेमॉक्राटिक अँड आइडल्स अँड रियालीटी" हे पुस्तक ---- यांनी लिहिले.
  6. 1 मार्च 2017 रोजी सार्क सचिव म्हणून ---- यांची निवड पाकिस्तानमधून करण्यात आली.
  7. समुद्र शक्तीवर आधारित भू-राजकीय संकल्पना ---- यांनी पुरस्कर्त केली.
- प्र.2 राजकीय भूगोलाची व्याख्या, स्वरूप आणि व्याप्ती चर्चा करा. 14
- प्र.3 अ) सरहद्दीचे वर्गीकरण उदाहरणासहीत स्पष्ट करा. 14
- किंवा
- ब) मॅकिन्डरचा हृदयस्थल (मर्मभूमि) सिद्धांत स्पष्ट करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणत्याही दोन)**14**

1. महानची समुद्र शक्ती संकल्पना स्पष्ट करा.
2. राष्ट्र आणि राज्य संकल्पना स्पष्ट करा.
3. स्पाईकमनचा परिधीभूमी सिद्धांत स्पष्ट करा.
4. भारतातील राजकीय भूगोलाची स्थिरता आणि अस्थिरता स्पष्ट करा.

प्र.5 टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)**14**

1. राजकीय भूगोलातील दृष्टीकोन
2. भारतातील महासागराचे भू राजकीय महत्व
3. भारतातील नवीन राज्यांचा उदय
4. भारतातील केंद्रीय आणि केंद्रापसारी (बाहेरील दिशेने) प्रभाव

Seat No.	
----------	--

Set **P**

M.A./M.Sc. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
GEOGRAPHY OF TOURISM

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) All questions carry equal marks.
 3) Use of stencils is allowed.

Q.1 A) Fill in the blanks with appropriate word. 07

- 1) Dajipur sanctuary located at Radhanagari in _____ district of Maharashtra is famous for Bison.

a) Kolhapur	b) Nagapur
c) Bandara	d) Chandrapur
- 2) Fujiyama volcanoes is attraction of tourist in _____.

a) India	b) Italy
c) Japan	d) U.S.A
- 3) The roll of _____ transport is very important in development of International Tourism.

a) Road	b) Rail
c) Water	d) Air
- 4) The famous _____ water fall is situated in U.S.A.

a) Victoria	b) Jog
c) Niagara	d) Gokak
- 5) Geography of tourism is Sub-branch of _____ Geography.

a) Settlement	b) Economic
c) Marketing	d) Historical
- 6) _____ is one of the tourist type who fully accepts adoption to local norms.

a) Off-Beat	b) Mass
c) Explorer	d) Alit
- 7) The ministry of tourism launched web-site in _____ for purpose of promoting publicity through internet.

a) Jan 1999	b) Jan 2001
c) Jan 2002	d) Jan 2003

B) Fill in the blanks: 07

- 1) Lonar Sarovar (Lake) is located in _____ state of India.
- 2) Tadoba sanctuary is famous for _____.
- 3) I.T.D.C. stands for _____.
- 4) _____ in Italy is Famous for leaning tower.
- 5) Tourism + _____ + Heritage = sustainable economy.
- 6) _____ tourism is defined as any person who travel within the country.
- 7) Floating Hotels are located on the surface of the _____.

- Q.2** Explain in brief historical and cultural centers in Maharashtra. **14**
- Q.3** a) Give an account of important tourist centers in south India. **14**
- OR**
- b) What is the tourism? Explain the Elements of tourism.
- Q.4** **Write short answers for the following questions (any two):** **14**
- a) Discuss the positive economic impact of tourism.
- b) Discuss the Role of Foreign capital for development of tourism in India.
- c) Explain the Pro-poverty tourism
- d) Discuss the type of supplementary accommodation.
- Q.5** **Write short Notes (any two):** **14**
- a) Impact of tourism on Indian Economy.
- b) Beaches and lakes in Maharashtra.
- c) Short tourist circuits in India.
- d) Types of tourism in Maharashtra.

(मराठी रूपांतर)

- सूचना : 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.
3) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवाणगी आहे.

- प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडून गाळलेले शब्द पूर्ण करा: 07
- गव्यासाठी प्रसिद्ध असलेले दाजीपुर अभयारण्य ---- जिल्हयातील राधानगरी या ठिकाणी आहे.
अ) कोल्हापुर
ब) नागपुर
क) भंडारा
ड) चंद्रपुर
  - मधील फ्युजीयामा ज्वालामुखी पर्यटकाचे आकर्षण आहे.
अ) भारत
ब) इटाली
क) जपान
ड) संयुक्त संस्थाने
  - आंतरराष्ट्रीय पर्यटनाच्या विकासामध्ये ---- वाहतुकीचे योगदान सर्वात जास्त आहे.
अ) रस्ते
ब) लोहमार्ग
क) जल
ड) हवाई
  - हा प्रसिद्ध धबधबा संयुक्त संस्थानेमध्ये आहे.
अ) व्हिक्टोरिया
ब) जोग
क) नायगरा
ड) गोकक
  - पर्यटन भूगोल ही ---- भूगोलाची उपशाखा आहे.
अ) वसाहत
ब) आर्थिक
क) बाजार
ड) ऐतिहासिक
  - हा एक असा पर्यटनाचा प्रकार आहे की जो पूर्णपणे सामाजिक रूढी परंपरा स्विकारतो.
अ) अपूर्व
ब) सांघीक
क) संशोधक
ड) खास
  - ला भारताच्या पर्यटन मंत्रालयाने इंटरनेट व दुरदर्शनच्या माध्यमातून पर्यटनाची प्रसिद्धी करण्यासाठी वेबसाईट सुरू केली.
अ) जानेवारी 1999
ब) जानेवारी 2001
क) जानेवारी 2002
ड) जानेवारी 2003
- ब) गाळलेल्या जागा भरा. 07
- भारतातील ---- राज्यामध्ये लोणार सरोवर आहे.
  - ताडोबा अभयारण्य ---- साठी प्रसिद्ध आहे.
  - I.T.D.C. चे विस्तारीत रूप सांगा
  - इटालीतील ---- हे शहर कलत्या मनोऱ्यासाठी प्रसिद्ध आहे.
  - पर्यटन + ---- + वारसा = चिरंतन अर्थव्यवस्था होय.
  - एखादया व्यक्तीने देशातल्या देशात प्रवास केल्यास त्याला ---- पर्यटन म्हणतात.
  - च्या पृष्ठभागावर तरंगती हॉटेल स्थापन झालेली असतात.
- प्र.2 महाराष्ट्रातील ऐतिहासिक व सांस्कृतिक पर्यटन स्थळे थोडक्यात विशद करा. 14
- प्र.3 अ) दक्षिण भारतातील महत्वाच्या पर्यटन स्थळांचा वृत्तांत द्या. 14
- किंवा
- ब) पर्यटन म्हणजे काय ते सांगून पर्यटनाचे घटक विशद करा.

- प्र.4** खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन) **14**
1. पर्यटनाच्या सकारात्मक आर्थिक परिणामांची चर्चा करा.
  2. परकीय गुंतवणूकीची भारताच्या पर्यटन विकासातील भूमिका स्पष्ट करा.
  3. गोर-गरिबांचे पर्यटन प्रकार विशद करा.
  4. सहाय्यक निवासव्यवस्थेच्या प्रकारांवर चर्चा करा.
- प्र.5** टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन) **14**
1. पर्यटनाचा भारतीय अर्थव्यवस्थेवरील परिणाम
  2. महाराष्ट्रातील तलाव (सरोवरे) व पुळणी
  3. भारतातील कमी लांबीच्या पर्यटन परिक्रमा
  4. महाराष्ट्रातील पर्यटनाचे प्रकार

Seat No.	
----------	--

M.A./M.Sc. (Semester - IV) (Old) (CBCS) Examination Mar/Apr-2018
Geography
GEOGRAPHY OF MANUFACTURING

Time: 2½ Hours

Max. Marks: 70

- Instructions:** 1) All questions are compulsory.
 2) All questions carry equal marks.
 3) Use of stencil is allowed.
 4) Draw neat and labeled diagrams wherever necessary.

Q.1 Complete the following sentences by choosing correct alternative those are given below. 07

- 1) _____ is a secondary economic activity of man.
  - a) Agriculture
  - b) Manufacturing
  - c) Tourism
  - d) None of the these
- 2) _____ factors affect on industrial location.
  - a) Market
  - b) Raw material
  - c) Transport
  - d) All the above
- 3) Coal is most useful energy resource in _____ industry.
  - a) Iron and steel
  - b) Chemical
  - c) Cotton textile
  - d) None of these
- 4) The word manufacture has Latin route which means _____.
  - a) To make by hand
  - b) To make by machine
  - c) To make by industry
  - d) None of these
- 5) Damodar river is highly polluted river due to _____.
  - a) Industrial discharge
  - b) Human activity
  - c) Farmers
  - d) None of these
- 6) The _____ climate of Mumbai has helped the early growth of cotton textile industry in India.
  - a) Humid
  - b) Dry
  - c) Cold
  - d) None of these
- 7) Electron was discovered by _____.
  - a) J. M. Thomson
  - b) A. Pred
  - c) Smith
  - d) None of these

B) Fill in the blanks. 07

- 1) Pittsburgh is one of the biggest _____ producing region in U.S.A.
- 2) _____ first introduced famous theory of industrial location in 1909.
- 3) A Behavioural approach theory put forward by _____.
- 4) Man and his activities are responsible for the environmental _____.
- 5) _____ is a Manchester of Japan.
- 6) The Ruhr basin of _____ is the most important industrial region in Europe.
- 7) Henry Ford Launched his T. Ford in 1908 at _____ U.S.A.

- Q.2** Explain the industrial location theory of Alfred-Weber. **14**
- Q.3** Give brief account of Automobile industry in India. **14**
- OR**
- Write an essay on the industrial region of India.
- Q.4** **Answer the following questions. (Any two)** **14**
- a) What is manufacturing geography? Explain its nature and scope.
  - b) Discuss in brief the iron and steel industry in India.
  - c) What is impact of manufacturing on economic development in India?
  - d) Write short answer on cotton textile industry of Mumbai.
- Q.5** **Write short notes. (Any two)** **14**
- a) Physical factors of Industrial location.
  - b) New industrial policy in India.
  - c) Automobile industry in Japan.
  - d) Privatization.

(मराठी रूपांतर)

- सूचना: 1) सर्व प्रश्न अनिवार्य आहेत.
 2) उजवीकडील अंक गुण दर्शवतात.
 3) आवश्यक तेथे आकृत्या व नकाशे काढा.
 4) नकाशा स्टेन्सिल वापरण्यास परवाणगी आहे.

प्र.1 अ) योग्य पर्याय निवडून विधाने पुर्ण करा.

07

1. ---- ही मानवाची द्वितीयक आर्थिक क्रिया आहे.
 अ) शेती
 क) पर्यटन
 ब) कारखानदारी
 ड) यापैकी नाही
2. ---- घटक उद्योग धंद्याच्या स्थानिकीकरणावर परिणाम करतात.
 अ) मार्केट
 क) वाहतूक
 ब) कच्चा माल
 ड) वरील सर्व
3. ---- उद्योगामध्ये दगडी कोळसा हे महत्वाचे शक्ति साधन आहे.
 अ) लोह पोलाद
 क) सुती वस्त्र
 ब) रसायन
 ड) यापैकी नाही
4. मॅन्युफॅक्चर हा लॅटिन शब्द असून याचा अर्थ ---- असा होतो.
 अ) हाताने बनविणे
 क) कारखान्यात बनविणे
 ब) यंत्राने बनविणे
 ड) यापैकी नाही
5. दामोदर नदी ---- मुळे अतिप्रदूषित नदी बनली आहे.
 अ) औद्योगिक पाण्याचा विसर्ग
 क) शेतकरी
 ब) मानवी क्रिया
 ड) यापैकी नाही
6. भारतात मुंबई येथील ---- हवामान सूतीवस्त्र उद्योगाच्या विकासाला कारणीभूत आहे.
 अ) दमट
 क) थंड
 ब) उष्ण
 ड) यापैकी नाही
7. इलेक्ट्रॉनचा शोध ---- यांनी लावला.
 अ) जे. एम. थॉमसन
 क) स्मिथ
 ब) अ. प्रेड
 ड) यापैकी नाही

ब) रिकाम्या जागा भरा.

07

1. यु. एस. ए मधील पिट्सबर्ग हे ---- उद्योगातील महत्वाचे क्षेत्र आहे.
2. 1909 मधील ---- ही महत्वाची उद्योगधंद्याच्या स्थानिकीकरणाची संकल्पना आहे.
3. वर्तनवादी तत्व हा सिध्दांत ---- यांनी मांडला.
4. मानव व त्यांच्या आर्थिक क्रिया पर्यावरण ---- साठी कारणीभूत आहेत.
5. ---- हे जपानचे मॅचेस्टर म्हणून ओळखले जाते.
6. युरोपमधील ऱ्हुर नदीचे खोरे ---- देशातील महत्वाचा औद्योगिक प्रदेश आहे.
7. यू. एस. अे मधील हेन्री फोर्ड यांनी टी. फोर्ड कंपनी ---- येथे 1908 मध्ये स्थापन केली.

प्र.2 अल्फ्रेड वेबर यांचा उद्योगधंद्याचा स्थल सिध्दांत स्पष्ट करा.

14

प्र.3 अ) स्वयंचलीत उद्योगाचा थोडक्यात वृत्तांत लिहा.

14

किंवा

ब) भारतातील औद्योगिक प्रदेशाचे वर्णन करा.

प्र.4 खालील प्रश्नांची थोडक्यात उत्तरे लिहा. (कोणतेही दोन)

14

1. कारखानदारी भूगोल म्हणजे काय? त्याचे स्वरूप व व्याप्ती स्पष्ट करा.
2. भारतातील लोह पोलाद उद्योगाचे वर्णन करा.
3. भारताच्या आर्थिक विकासावर कारखानदारी उद्योगाचा परिणाम स्पष्ट करा
4. मुंबई येथील सुतीवस्त्र उद्योगाचे थोडक्यात वर्णन करा.

प्र.5 टिपा लिहा. (कोणत्याही दोन)

1. उद्योगधंद्यावर परिणाम करणारे प्राकृतिक घटक
2. भारताचे नवीन उद्योगिक धोरण
3. जपानमधील स्वयंचलीत उद्योग
4. खाजगीकरण